

Táblázatkezelő

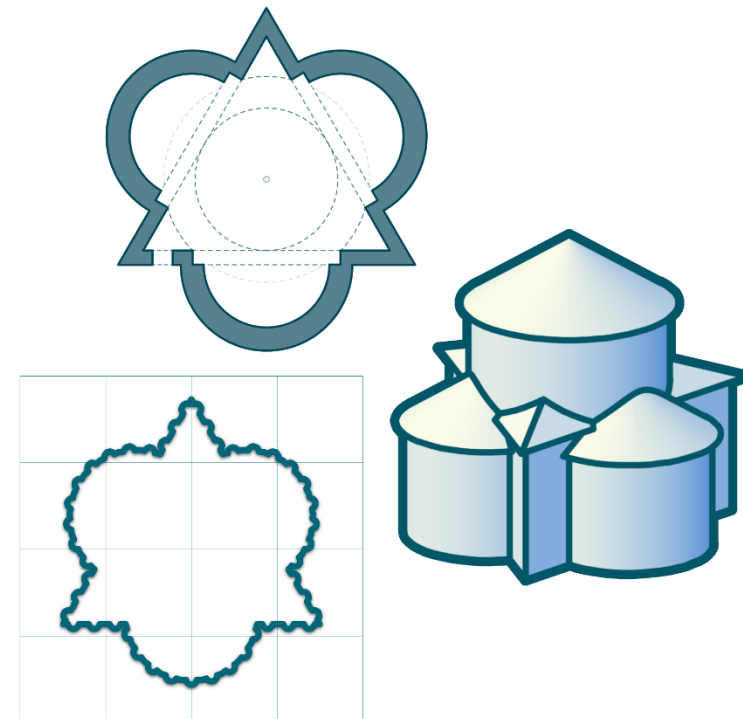
- Alapok
- Hivatkozások

Digitális ábrázolás

BMEEPAGA205

előadó:

Dr. Strommer László

Alkalmazási terület

szövegszerkesztő táblázata

→ kifinomultabb formázás – viszont képletek igen korlátozottan használhatók

táblázatkezelő

→ táblázatba gyűjthető adatok sorrendezése, keresése, szűrése, csoportosítása

→ függvény, vagy adatok változásának vizsgálata, szemléltetése

→ különböző változatok kipróbálása (What-If Analysis)

adatbázis

→ nagy mennyiségű, strukturált adat tárolása, feldolgozása, módosítások követése

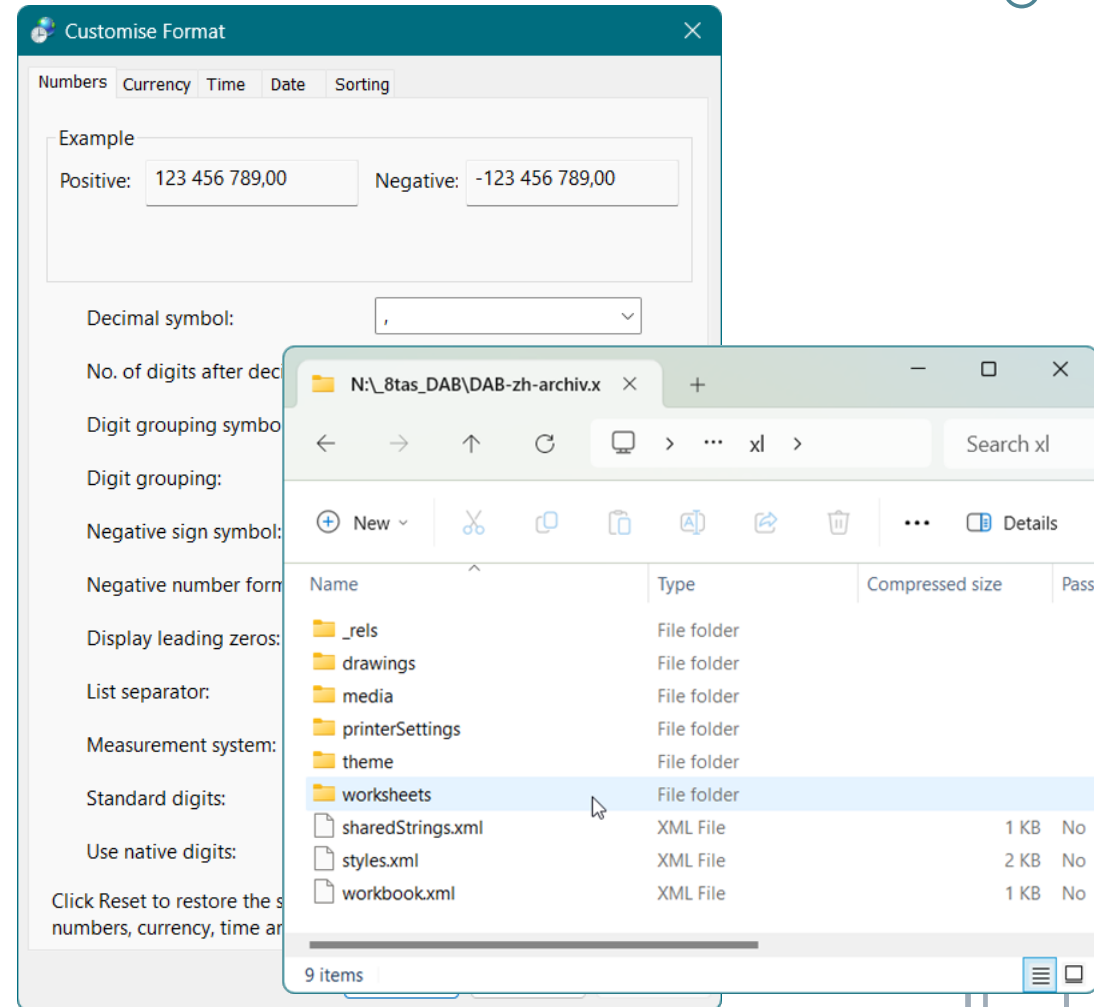
→ jogosultságok kezelése akár elemek szintjén

→ az adatok bevitele, módosítása, keresése csak előre megírt programon keresztül lehetséges (pl. NEPTUN), vagy programozási ismeretet igényel (SQL)

Excel munkafüzet

Az Excel...

- az operációs rendszer magyar nyelvi beállítása esetén vesszőt használ tizedesjelként (*decimal symbol*), és pontosvessző a felsorolásjel (*list separator*),
- a függvények és opciók nevei a programban állíthatók, de a mentett fájl minden nyelven használható.
- Korábban *xls/xlm* formátum.
 - 256 oszlop, 65 536 sor
- Jelenleg *xlsx/xlsm* formátum.
 - 16 384 oszlop, 1 048 576 sor (kompatibilitás?!)
 - Gyakorlatilag egy tömörített fájl, benne a munkalapok (*SheetN*), a használt rajzok és képek.

Programablak

The image shows a screenshot of the Microsoft Excel application window with several components labeled in Hungarian. The labels are as follows:

- névmező | name box**: Points to the cell reference box showing 'H8'.
- eszközsor | quick access toolbar**: Points to the top-left toolbar containing icons for Save, Undo, and Redo.
- képletsor | formula bar**: Points to the formula bar containing the 'fx' icon.
- szalag | ribbon**: Points to the ribbon area with tabs like 'ALL-IN', 'Home', 'Insert', etc.
- lapváltó gombok**: Points to the sheet navigation arrows at the bottom left.
- jobb klikk: lista**: Points to the sheet tab 'Sheet1'.
- munkalapnév**: Points to the '+' icon for adding a new sheet.
- új munkalap**: Points to the '+' icon for adding a new sheet.
- kijelölt sor, oszlop, tartomány**: Points to the shaded selection area in the grid.
- aktív cella | active cell**: Points to the active cell 'H8' in the grid.

Testre szabás

A program és a függvények nyelve állítható.

A menü testre szabható, fájlba menthető, betölthető.

The image displays the Microsoft Excel interface with several key settings windows open to demonstrate customization options:

- Excel Options (General tab):** Shows the 'Language' section, which is used to set the Office display language.
- Customize the Ribbon (Task Pane):** Shows a custom ribbon named 'ALL-IN (Custom)' with various commands like 'Merge Cells', 'Unmerge Cells', and 'Select Visible Cells' added to it.
- Office Language Preferences:** Shows the 'Office display language' set to 'English <preferred>' and 'Office authoring languages and proofing' including 'English (United Kingdom) <preferred>' and 'Hungarian'.

The background shows the Excel ribbon with the 'ALL-IN' tab selected, and the 'File' menu is open, highlighting the 'Customize' option.

Tartalom · jelleg

Statikus tartalom

- szöveg-állandó (max. 32 767 karakter), pl. `Bevétel`
- szám-állandó, konstans (max. 15 számjegy), pl. `1234`, `1,23`, `2005.10.24`
- művelet(ek)et, és függvény(eke)t tartalmazó képlet, pl. `=2^8`, `=PI()`

Változó tartalom

- olyan képlet, melynek eredménye függ...
 - egy másik cella tartalmától, pl. `=A1+1`,
 - vagy más változótól, pl. az aktuális dátumtól: `=MA()` | `=TODAY()`

Dinamikus tartalom

- olyan képlet, melynek tartalma „kibomlik” a szomszédos cellákba ha ez nem sikeres (pl. mert foglalt a cella), hibaüzenetet (`#KIBONTÁS!` | `#SPILL!`)

Tartalom - típus

Egy cella tartalma – akár statikus, akár képlet kiértékelésének eredménye – az alábbi típusok valamelyike lehet.

Számérték

→ Formázás nélküli cellában jobbra igazítva, alapesetben nem nyúlhat át más cellába (ha nem fér el: "#####").

Logikai érték

→ Értéke **IGAZ** | **TRUE** vagy **HAMIS** | **FALSE** (~ 1 v. 0).

→ Formázás nélküli cellában középre igazítva, alapesetben nem nyúlhat át más cellába (ha nem fér el: "#####").

Hibaüzenet

→ Például nullával való osztás (**#ZÉRÓOSZTÓ!** | **#DIV/0!**), egy hiányzó érték (**#HIÁNYZIK** | **#N/A**), érvénytelen (pl. törölt) hivatkozás (**#HIV!** | **#REF!**), nem létező névre való hivatkozás (**#NÉV?** | **#NAME?**).

Szöveg

→ Minden tartalom, ami nem az előzők egyike, szöveggént kerül eltárolásra.

→ Formázás nélküli cellában balra igazítva, és átnyúlhat a szomszéd cellába, ha az üres (ha nem, csonkulhat).

Cellaformátum

Cellák formázása | Format Cells

→ **Igazítás** | **Alignment** beállítása:

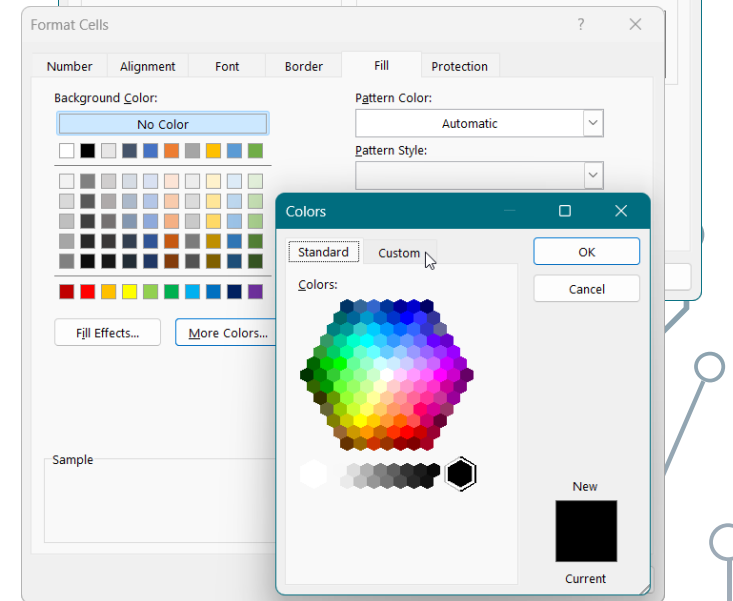
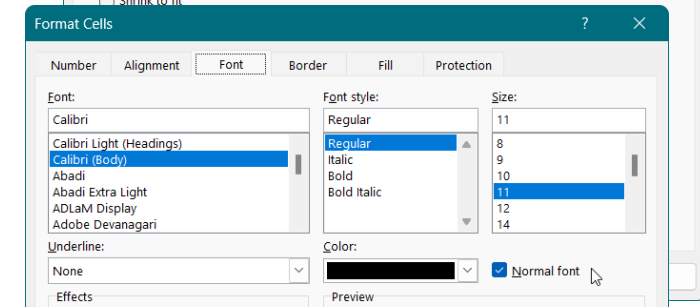
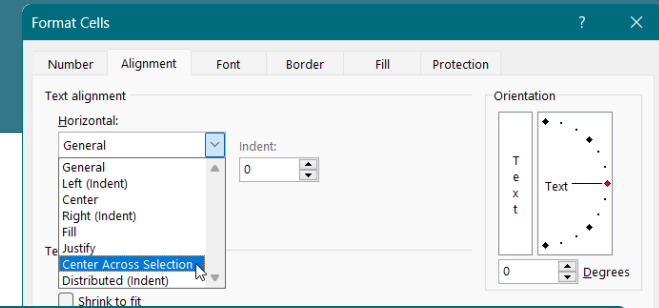
szöveg igazítása vízszintes és függőleges irányban (pl. kijelölt cellák közepére), szöveg elforgatási szöge, tartalom sorokra törése (sordobás: **Alt+Enter**), automatikus betűméret-csökkentés, cellaegyesítés (inkább kijelölés közepére),

→ **Betűtípus** | **Font**): betűk stílusa, mérete, színe, (+felső/alsó index), választható az alapértelmezésű Normál stílus, vagy a téma alapstílusai.

→ **Szegély/Kitöltés/Mintázat** | **Border/Fill/Pattern**): cella (v. tartomány) szegélyének színe vonaltípusa, vastagsága, ill. hátterének színe és mintázata adható meg.

→ Mód van **stílusok** (Cell Styles) és **sablon** (Template) használatára.

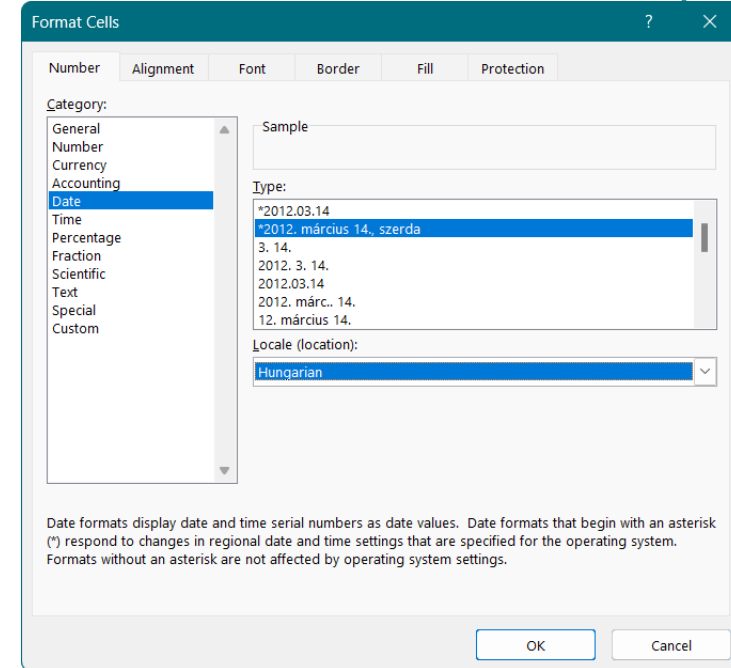
→ Itt nincs stílus-hierarchia és -öröklődés, viszont szabályozható, hogy a stílus mely fönti formázási opciókra vonatkozzon (pl. csak számformátum).

Számformátum

Cellák formázása | **Format Cells** / **Szám** | **Number**

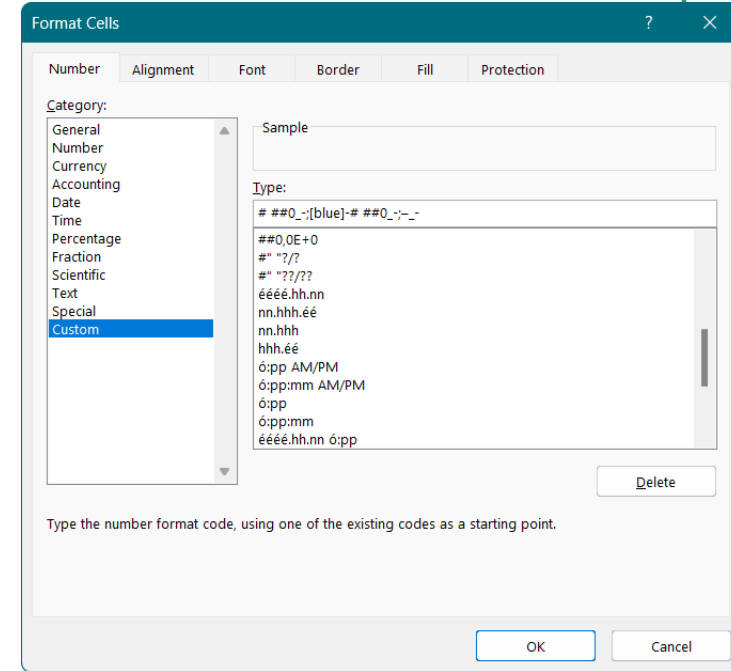
- **Általános** | **General**: a program által megfelelőnek ítélt formátum
- **Szám** | **Number**: adott tizedesjegy pontosságú, számkijelzés, választható ezres csoportosítással (12 345)
- **Dátum/Idő** | **Date/Time**:
az ilyen szám egészrésze a napokat jelöli (1 = 1900.01.01.),
törtrésze az időt (óra, perc, mp, pl. 0,5 = 12:00:00)
- **Egyéni** | **Custom**: egyedi formátum, pl. értékfüggő formázás:
pl. egy képlet kiszámolja a zh-átlagot,
mely ha 4,5-nél nagyobb, "Jeles" szöveggént jelenik meg

Egyedi számformátum

Cellák formázása | **Format Cells** / Szám | **Number** / Egyéni | Custom:

- egyedi megjelenítési formátum-kód, mely max. négy szakaszból áll, alapesetben előjel-függő: "+";"-";"0";"text"
 - megadható feltétel (értékhatár), pl. [<2]
 - megadható a megjelenítés színe, pl. [Piros] ([Blue])
 - hozzátoldható szöveg, pl. a mértékegység: # ###,0" m²"
 - a # helyén csak az értékes jegy jelenik meg (pl. 0,06 v. 0,15 & 0,# → 0,1)
 - a 0 helyén mindig megjelenik számjegy (pl. 630 & 00-00 → 06-30)
 - a % jel százszal szorozva jeleníti meg a számot (0,123 & 0% → 12%)
 - a szóköz ezerrel osztva jeleníti meg a számot (12345 & 0,0 " eFt" → 12,3 eFt)
- A szám kijelzési pontossága alapesetben nem befolyásolja a tovább-számolást.
- Tizedes-jel ("," ill. ".") és listaelválasztó jel (";" ill. ",") a Windows beállításai szerint.

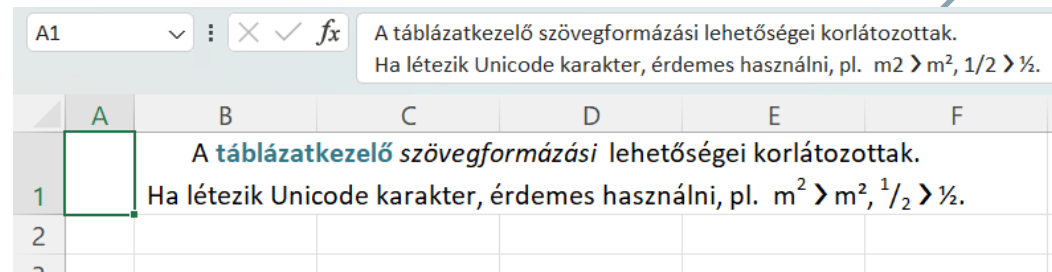
Szövegmenterjesztés

A táblázatkezelő nem szövegszerkesztő, hosszabb szöveg egységes kezelésére, tördelésére alkalmatlan:

- a formázási lehetőségek szűkebbek, kivitelezésük nehezebb,
- a cellákba limitált hosszúságú szöveg kerülhet (ezért érdemes lehet szövegdobozt beszúrni),
- a cellák közti szöveg-átvitel nehézkes.

Lehetséges viszont pl. számítási eredmény, illetve adott feltételtől függően változó tartalom megjelenítése.

- Karakter-szintű formázásra csak statikus szöveg esetén van mód, és a formázás csak a végeredményen látható.
- A stílusok cella-szinten vannak értelmezve, de nem feltétlenül terjednek ki minden aspektusra (pl. csak szám).
- Igazítás a cellán belül, a kijelölés közepére, vagy (ha muszáj) cellaegyesítéssel.
- Sordobás cellán belül: `Alt+Enter`.

Változó formátum / tartalom

Cella saját eredményétől függő formázás

→ **Feltételes formázás** | Conditional Formatting

pl. betűstílus, szegély, mintázat értékfüggő beállítása

→ Egyedi számformátum alkalmazása:

`[>=4,5][Kék]"Jeles"; [<2][Piros]"Bukik"; "Megfelelt"; "Hiba!"`

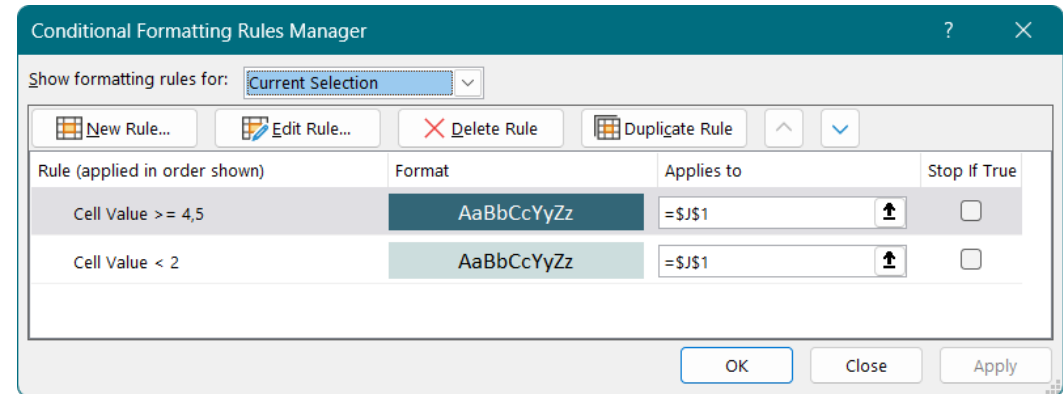
Más cella értékétől függő tartalom

→ Feltétel függvényében változó tartalom:

`=IF(ZhÁtlag >= 4,5;"Jeles"; IF(ZhÁtlag < 2;"Elégtelen"; "Megfelelt"))`

→ Számítási eredmény, vagy egyéb adat átvétele, kombinálása

`= "hátravan még "&TEXT(Hataridő-Dátum;"0\ \n\a\p")`

Hivatkozási stílus

- A műveletet vagy függvényt tartalmazó képlet mindig műveleti jellel kezdődik, és hivatkozhat más cellák eredményére.
- A **cellahivatkozás** | **Reference Style** kétféle lehet:
 - **A1** stílus esetén az oszlopokat betű, a sorokat szám jelöli – ez az elterjedtebb –,
 - **S101** | **R1C1** stílus esetén az oszlopokat és a sorokat is szám jelöli.

Hivatkozástípusok

→ egyetlen cellára	=B1	=RC[1]
→ téglalap alakú területre	=B1:C2	=RC[1]:R[1]C[2]
→ egy oszlopra	=B:B	=C[1]
→ több oszlopra	=B:D	=C[1]:C[3]
→ egy sorra		=2:2 =R[1]
→ több sorra		=2:4 =R[1]:R[3]

Hivatkozástípusok

relatív hivatkozás

→ a hivatkozott cellának az aktuális cellához viszonyított helyzetét jelzi, és a képlet másolásakor azt örökíti tovább, pl. **A2** | RC[-1]

abszolút hivatkozás

→ a hivatkozott cella mindig ugyanaz marad, pl. **\$C\$2** | R2C3

vegyes hivatkozás

→ a hivatkozásnak csak az oszlopa vagy a sora kötött, pl. **B\$1*\$A2**

dinamikus hivatkozás

→ a dinamikus tartományok teljes tartalmára való hivatkozás, pl. **A1#**

indirekt hivatkozás*

→ a hivatkozott cella formálisan maga a képletet tartalmazó cella (RC), ahhoz képest határozva meg a számításba vett cellát ill. tartományt, pl. **=OFFSET(RC;-1;0)**

* Saját javaslat, hogy pl. a képlet feletti cellára hivatkozzon a képlet akkor is, ha új sorokat szúrunk be a képlet elé.

	A	B	C	D
1	nettó érték	bruttó érték	ÁFA kulcs	27%
2	=A2*(1+\$D\$1)			
3	20 000	25 400		
4	30 000	38 100		
5	40 000	50 800		
6	50 000	63 500		

	A	B	C	D
1		1	2	3
2	1	= \$A2*B\$1	2	3
3	2	2	4	6
4	3	3	6	9
5	4	4	8	12
6	5	5	10	15
7	6	6	12	18

Hivatkozás nevekkel

A képletek könnyebben értelmezhetővé tétele érdekében hivatkozásként nevek is használhatók.

- Alapesetben egyszerűen kijelöljük a cellát vagy tartományt, majd a kívánt nevet a névmezőbe írjuk (+Enter).
- Nagyobb kontroll érdekében használható a Névkezelő (Ctrl+F3), pl. adott lapra érvényes név, dinamikus tartomány esetén.
- Egy elnevezett cella neve (pl. C1 → **ÁFA**) abszolút hivatkozás, pl. =**ÁFA**.
- Egy elnevezett tartomány neve (pl. A2:A6 → **Nettó**)
 - összegző függvényeknél abszolút hivatkozás, pl. =SUM(**Nettó**),
 - egyéb műveletek esetén a korábbi verziókban mindig vegyes hivatkozásként működik, pl. =2***Nettó**, az újabb verziókban ugyanehhez a @ jel szükséges, pl. =2*@**Nettó**, anélkül dinamikus képlet jön létre, kitöltve a szükséges tartományt (B2:B6).
- Elnevezett sorok és oszlopok metszéke is hivatkozható, a neveket szóközzel elválasztva, pl. =**Január Bevétel**.

	A	B	C	D
	nettó	bruttó	ÁFA	27%
1	érték	érték	kulcs	
2	=@Nettó*(1+ÁFA)			
3	20 000		ÁFA	
4	30 000			
5	40 000			
6	50 000			

Formulas

Name Manager

	A	B	C	D
	nettó	bruttó	ÁFA	27%
1	érték	érték	kulcs	
2	=Nettó*(1+ÁFA)			
3	20 000	ÁFA 00		
4	30 000	38 100		
5	40 000	50 800		
6	50 000	63 500		

Hivatkozás dinamikus képletre

Dinamikus képletek használata esetén a hivatkozott tartomány határozza meg, hogy az eredmény mekkora helyet igényel (ha nem fér, **#KIBONTÁS!** | **#SPILL!**).

→ Ha dinamikus a sor (B1: =SEQUENCE(1;3)), és az oszlop (A2: =SEQUENCE(6;1)), akkor elég egyetlen cellába beírni a képletet (B2: =A2# *B1#), az automatikusan feltölti a teljes szükséges tartományt.

→ A Névkezelő (Ctrl+F3) használatával a dinamikus tartományok elnevezhetők (=Lap!\$A\$2# → **_Szorzó** | =Lap!\$B\$1# → **_Szorzandó**), ekkor a dinamikus képletben elég ezekre a nevekre hivatkozni (B2: =**_Szorzó*****_Szorzandó**).

→ Érdeemes megjegyezni, hogy ugyanez a képlet úgy is működik, ha a sor és az oszlop neve nem dinamikus tartományra mutat (=Lap!\$A\$2:\$A\$7 → **_Szorzó** | =Lap!\$B\$1:\$D\$1 → **_Szorzandó**).

Ez esetben viszont a sor képletét (ezzel a sorok számát) változtatva az eredmény területe nem változik – a megoldás plusz sorok beszúrása, ha dinamikus képlet reagál arra (pl. A2: =SEQUENCE(ROWS(Szorzó);1))

	A	B	C	D
1		1	2	3
2	1	=A2#*B1#	2	3
3	2	2	4	6
4	3	3	6	9
5	4	4	8	12
6	5	5	10	15
7	6	6	12	18

Formulas

Name
Manager

	A	B	C	D
1		1	2	3
2	1	=_Szorzó*_Szorzandó		3
3	2	2	4	6
4	3	3	6	9
5	4	4	8	12
6	5	5	10	15
7	6	6	12	18

Hivatkozás táblázat esetén

Az adattáblák használatát megkönnyítheti, ha táblázatként definiáljuk őket.

→ Elnevezés: a tartományra állva **Beszúrás** ▾ **Táblázat** | **Insert** ▾ **Table**

→ a táblázat minden oszlopa egyedi **fejléccel** | **Header Row** kell rendelkezzen, ha ez nem teljesül, automatikusan létrejön, illetve módosul

→ A **Táblázattervezés** | **Table Design** szalagmenü segítségével:

→ a **Táblázat neve** | **Table Name** módosítható,

→ a szűrésre aktiválható a **Szűrő gomb** | **Filter Button**,

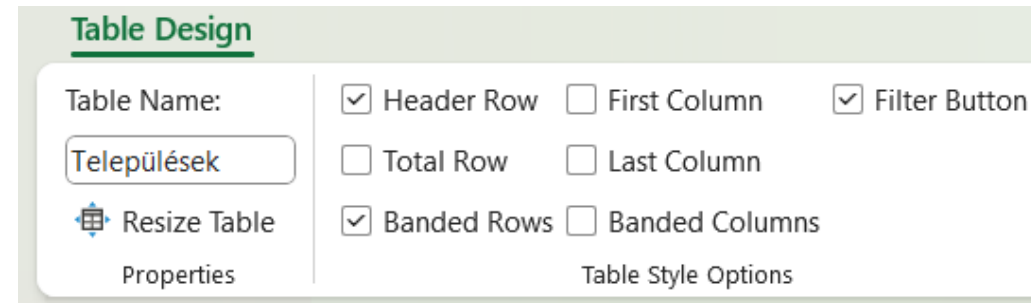
→ a táblázat automatikusan formázható

Sávos/**Első**/**Utolsó sor**/**oszlop** | **Banded**/**First**/**Last Row**/**Column**.

→ A táblázatban a képletek automatikusan a teljes oszlopot feltöltik, és általában az oszlopfejlécre hivatkoznak
=[@Oszlop1] | **=[@Column1]**

→ A táblázaton kívüli képletek az oszlopfejléc elé illesztik a táblázat nevét

=Táblázat1[@Oszlop1] | **=Table1[@Column1]**

Táblázatkezelő

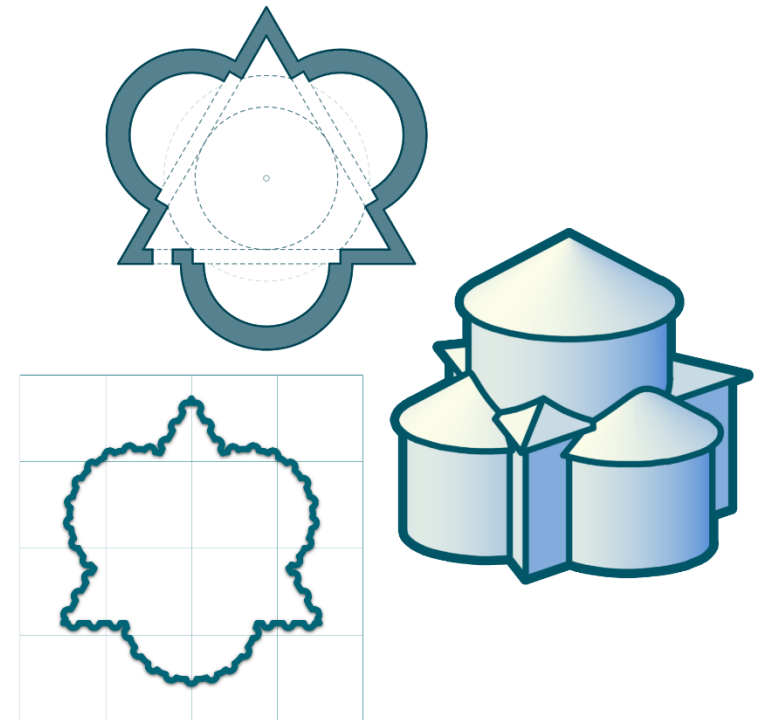
› Függvények ábrázolása

Digitális ábrázolás

BMEEPAGA205

előadó:

Dr. Strommer László

Képletek, függvények

Más cellák tartalmával műveletek végezhetők pl. $=2*A1+B2^2-C3/2&" +ÁFA"$

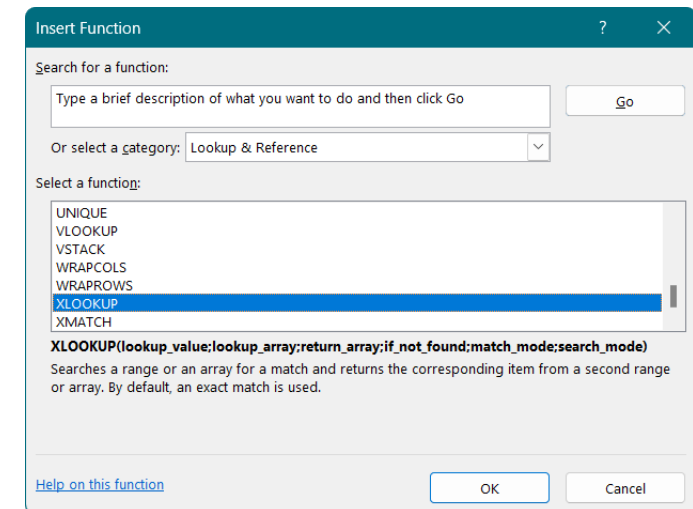
Végrehajtás alapesetben balról jobbra, a következő prioritással:

- hivatkozási operátorok: (tartomány-), szököz (metszet-); (egyesítő operátor)
- matematikai operátorok: - (negáció), %, ^, * és /, + és - (kivonás)
- szövegösszefűző operátor: &
- összehasonlító operátorok: =, <, >, <=, >=, <>

Összetettebb feladatokra függvények alkalmazhatók, pl. $=SUM(A1;B2:C3)$.

- A függvénynév után mindig kell zárójel, ha nincs is argumentuma, pl. $=PI()$.
- A felismert függvénynév beírás után nagybetűsre változik.
- A függvények egymásba ágyazhatók.

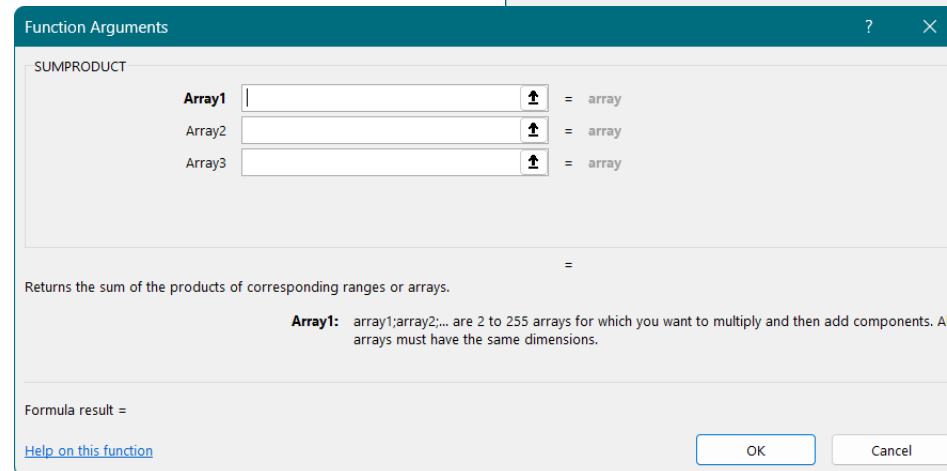
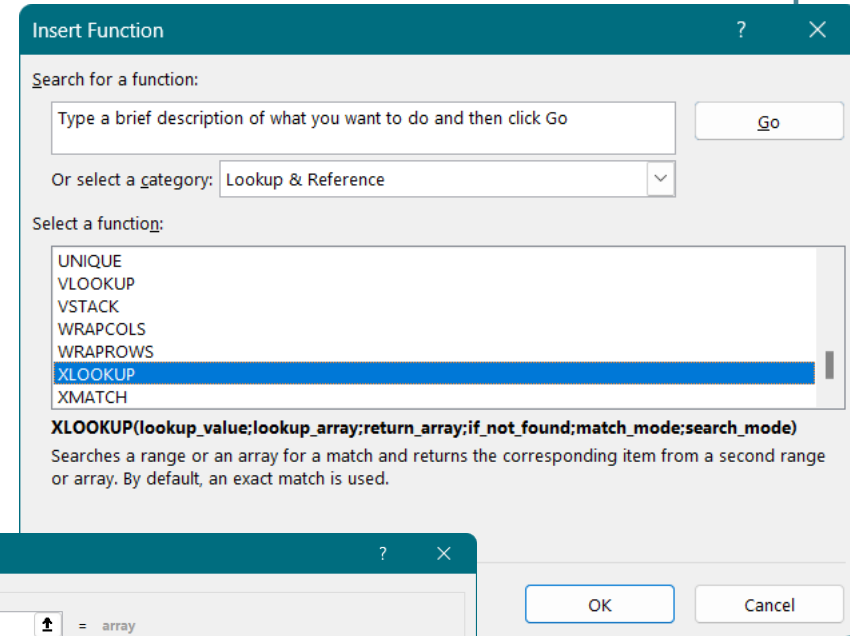
A függvények keresését, argumentumok beírását segítheti a **Függvény beszúrása** | **Insert Function** panel (**Shift+F3**)

Függvények · argumentumok

Függvény beszúrásakor...

- először kiválasztjuk a kategóriát, majd a függvényt,
- a megjelenő panel rovataiban megadhatjuk, vagy megmutathatjuk a paramétereket
- az argumentumok típusa a függvénytől függ,
 - lehet szám, szöveg, logikai érték, vagy hibaérték,
 - lehet hivatkozás,
 - lehet másik képlet, ill. függvény.

Szövegkezelő függvények

- **ÉRTÉK(...)** | **VALUE** • számként értelmezhető szöveg számmá alakítása
- **SZÖVEG(...;"0,0")** | **TEXT** • szám adott számformátumú szöveggé alakítása
- **BAL(...;n)** | **LEFT**, **JOBBA(...;n)** | **RIGHT** • szöveg első/utolsó n számú karaktere
- **KÖZÉP(...;i;n)** | **MID** • szöveg i-edik pozíciótól vett n számú karaktere
- **SZÖVEG.TALÁL(...;...;i)** | **FIND** • szöveg kezdőpozíciója egy másikban (i-től kezdve)
- **HOSSZ(...)** | **LEN** • szöveg karaktereinek száma

- **KIMETSZ(...)** | **TRIM**, **TISZTÍT(...)** | **CLEAN** • felesleges szóközök/ karakterek eltávolítása
- **HELYETTE(...)** | **SUBSTITUTE** • adott karakterlánc helyettesítése egy szövegben
- **NAGYBETŰS(...)** | **UPPER**, **KISBETŰS(...)** | **LOWER** • szöveg nagy/kisbetűsre alakítása
- **TNÉV(...)** | **PROPER** • szöveg tulajdonnévvé alakítása (nagybetűs szókezdet)

Matematikai, logikai függvények

- **SZORZATÖSSZEG()** | **SUMPRODUCT** • két azonos dimenziójú tartomány elemeit párosával összeszorozza, majd összeadja (a szorzás helyett más művelet is megadható)
- **HA(feltétel; haigaz; hahamis)** | **IF** • adott logikai feltétel kiértékelésének eredményétől függően egyik vagy másik értéket adja eredményül (egymásba ágyazható)
- **HAELSŐIGAZ(feltétel1;haigaz1;...)** | **IFS** • az első igaz feltétel szerinti értéket adja eredményül
- **HAHIBA(...;"?!")** | **IFERROR** • alternatív eredményt ad, ha a képlet hibát adna
- **HAHIÁNYZIK(...;"?!")** | **IFNA** • alternatív eredményt ad #HIÁNYZIK | #NA hiba helyett
- **NEM(...)** | **NOT** • logikai érték ellentétét képezi (hamisból igaz, és viszont)
- **VAGY(...;...)** | **OR** • igaz, ha a vizsgált feltételek legalább egyike igaz
- **ÉS(...;...)** | **AND** • igaz, ha a vizsgált feltételek mindegyike igaz
- **RADIÁN()** | **RADIANS**, **FOK()** | **DEGREES** • átváltás fok és radián között
- **SIN()**, **COS()**, **TAN()** • radiánban mért szög szögfüggvényei
- **ABS()**, **INT()**, **PI()** • szám abszolútértéke, egészrésze, ill. Pi értéke

Statisztikai függvények

- **ÁTLAG (...)** | **AVERAGE**, **MIN(...)**, **MAX(...)** • értékhalmoz átlaga, minimuma, maximuma
 - **ÁTLAGHATÖBB(...)** | **AVERAGEIFS** • adott kritérium(ok)nak megfelelő cellák átlaga
 - **MINHA(...)** | **MINIFS**, **MAXHA(...)** | **MAXIFS** • kritérium(ok)nak megfelelő cellák minimuma, maximuma
- **SZUM(...)** | **SUM** • argumentum(ok) összege
 - **SZUMHATÖBB(...)** | **SUMIFS** • adott kritérium(ok)nak megfelelő cellák összege
- **DARAB(...)** | **COUNT** • számok(at tartalmazó cellák) száma az argumentumban
- **DARAB2(...)** | **COUNTA** • értékek (nem üres cellák) száma az argumentumban
- **DARABÜRES(...)** | **COUNTBLANK** • üres cellák száma az argumentumban
 - **DARABHATÖBB(...)** | **COUNTIFS** • adott kritérium(ok)nak megfelelő cellák száma
- **MÉRTANI.KÖZÉP(...)** | **GEOMEAN** • argumentumok mértani középértéke
- **MEDIÁN(...)** | **MEDIAN** • argumentumok középértéke
- **NAGY(...;k)** | **LARGE**, **KICSI(...;k)** | **SMALL** • a k-adik legkisebb/legnagyobb szám

Keresés, hivatkozás

- **XKERES()** | **XLOOKUP** • adott elem tartományban elfoglalt pozíciója alapján egy másik tömb azonos pozícióban lévő elemét / elemeit adja eredményül
- **HOL.VAN()** | **MATCH** • adott elemnek egy tartományban elfoglalt pozíciója
- **INDEX(...;R;C)** | **INDEX** • adott tartomány adott sorában (és oszlopában) lévő elem
- **ELTOLÁS(...;R;C)** | **OFFSET** • egy címtől adott sor és oszlop távolságra lévő hivatkozás
- **CÍM(R;C)** | **ADDRESS** • adott sor és oszlopszám által meghatározott hivatkozás
- **INDIREKT()** | **INDIRECT** • adott szöveg vagy cella által meghatározott hivatkozás

Dinamikus függvények

- **EGYEDI ()** | **UNIQUE** • egymástól különböző elemek kigyűjtése
- **SZŰRŐ()** | **FILTER** • adott feltételnek megfelelő elemek kigyűjtése
- **SORBA.RENDEZ()** | **SORT** • elemeket sorrendbe rendezve adja eredményül
- **RENDEZÉS.ALAP.SZERINT()** | **SORTBY** • elemek sorrendbe rendezése egy minta alapján
- **TRANSZPONÁLÁS()** | **TRANSPOSE** • tartomány transzponáltját adja eredményül
- **SZÁMSOROZAT()** | **SEQUENCE** • számsorozat létrehozása

A fájl nevről, mentési helyéről, és a nyomtatás időpontjáról szóló információk megjelenítése hasznos lehet pl. a visszakeresés, változáskövetés során:

- **CELLA("filename")** | **CELL("filename")**
- **MA()** | **TODAY()**, vagy **MOST()** | **NOW()**

Függvényábrázolás · Excel

	2D	3D
Explicit	$y=f(x)$	$z=f(x,y)$
Paraméteres	$\begin{cases} x=f(t) \\ y=g(t) \end{cases}$	$\begin{cases} x=f(t) \\ y=g(t) \\ z=h(t) \end{cases}$ $\begin{cases} x=f(u,v) \\ y=g(u,v) \\ z=h(u,v) \end{cases}$
Implicit	$f(x,y)=0$	$f(x,y,z)=0$

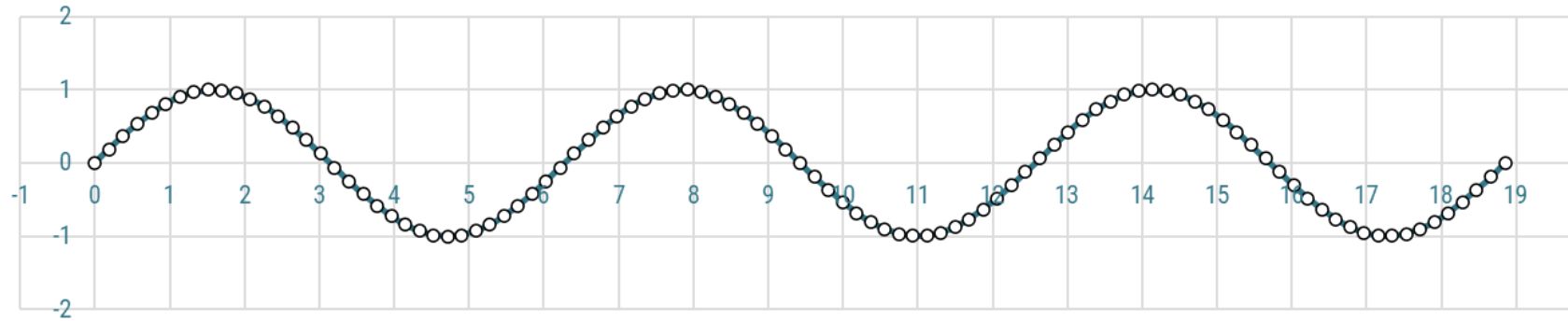
Célszerű a bemenő adatokat változtatható paraméterekként kezelni, és nevekkal hivatkozni.

A vízszintes és függőleges tengely léptékének azonossága nem biztosított.

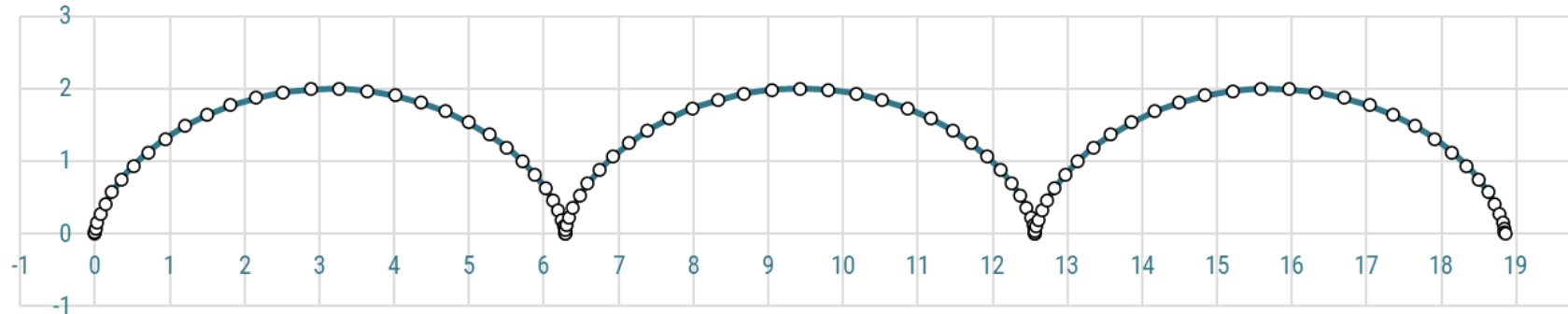
2D függvényábrázolás

A görbét húrok közelítik – a függvénypontok koordinátáit diszkrét helyeken számítjuk (most $a = b = 1$).

Explicit alak → pl. $_x = _i/n * w * 2*PI()$ → $_y = a * SIN(_x)$

Paraméteres alak → pl. $_φ = _i/n * w * 2*PI()$ → $_x = a*_φ - b*SIN(_φ)$ /// $_y = a - b*COS(_φ)$

Felosztási algoritmus

A függvény osztáspontjainak felvételére alkalmazható algoritmus (felosztás sűrűsége → pontosság).

n felosztott szakaszok száma → tetszőleges pozitív egész szám

s szimmetria szorzó → a számú szimmetria esetén 2^a (teljes tartomány felosztásakor 1)

$_i$ csomópont azonosító → dinamikus működés esetén **SORSZÁMLISTA** | **SEQUENCE** függvénnyel:

→ sorok száma adja meg az osztáspontok számát → tipikusan $s*n+1$,

→ oszlop tipikusan 1, elhagyható,

→ kezdőérték → tipikusan 0 vagy $-s*n/2$,

→ lépésszám tipikusan 1, elhagyható.

$_i/s/n$ az egyes osztáspontok tartományon belül helyzetét jelző normalizált arányok sorozata:

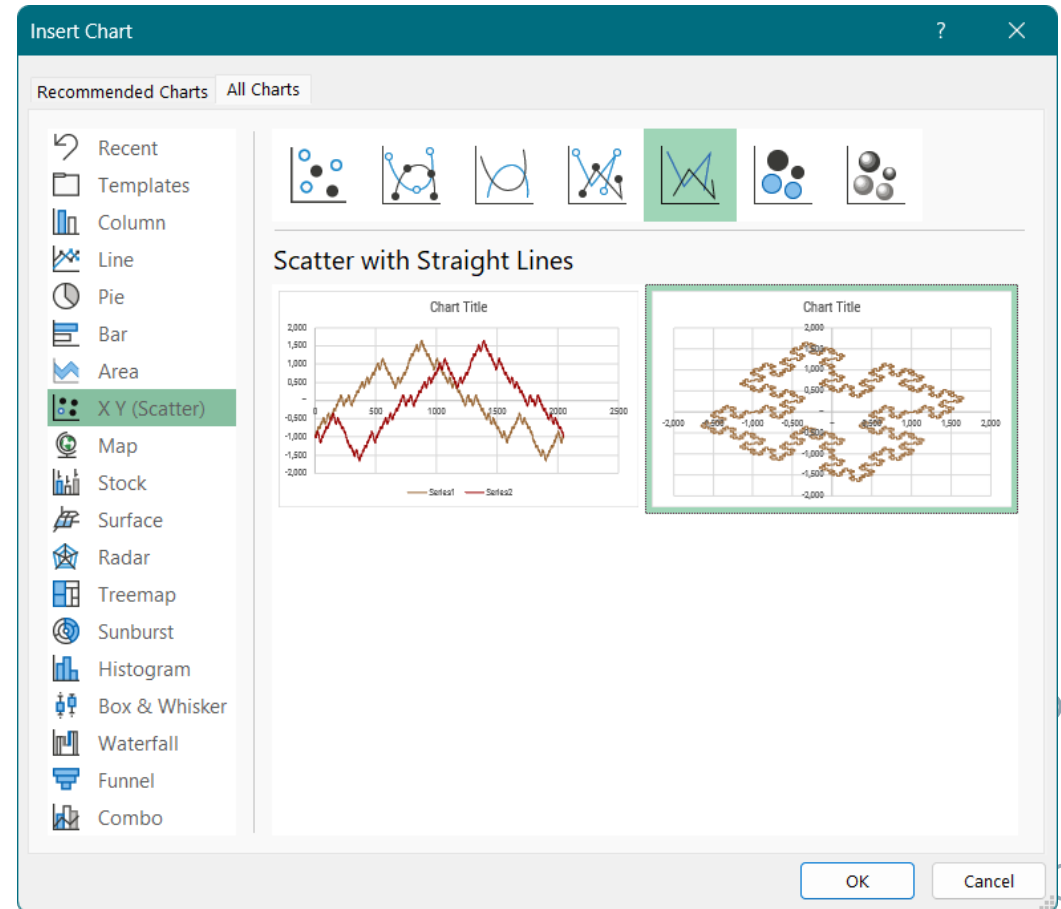
→ explicit alak esetén tipikusan x irányú felosztás, pl. $_x = _i/n * w*2*PI()$,

→ paraméteres alak esetén a felosztása, pl. $_φ = _i/n * w*2*PI()$.

2D diagram

Függvények ábrázolása:

- célszerű a tartományt előre kijelölni
Beillesztés ▾ Diagram | Insert ▾ Chart,
- diagramtípus általában Pont | XY Scatter,
- altípus általában egyenes vonalakkal,
- függvénynév általában az y érték feletti cella,
- hozzáadhatók további adatsorok,
- megadhatók egyéb paraméterek (pl. diagramcím),
- megadhatók a tengelyek (min., max., osztásköz),
- beállítható a méret (oldalarány),
- testre szabható a formázás.

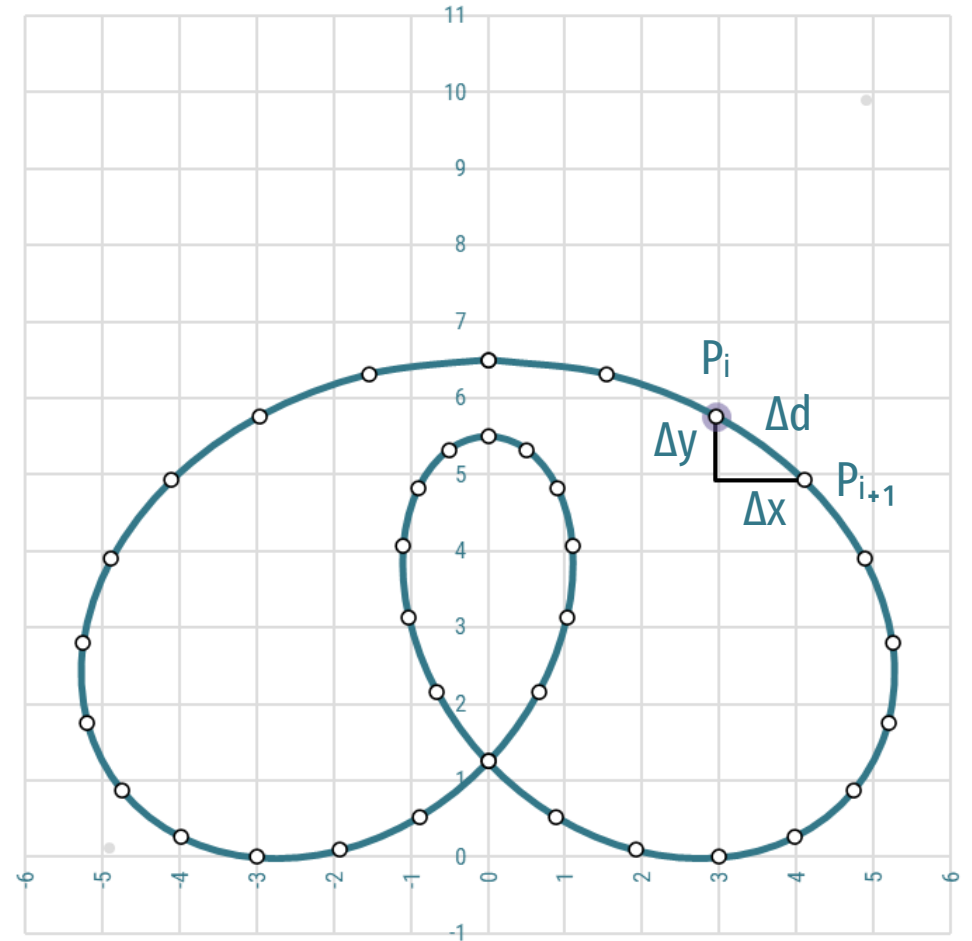

Hosszúság · húr-módszer

Görbe hosszának közelítő (de tetszőleges pontosságú) számítása Pitagorasz-tétellel (húr-módszer):

$$\text{vonallánc hossza: } \sum_{i=1}^n \overline{P_i P_{i+1}}$$

$$\text{szelő hossza: } \overline{P_i P_{i+1}} = \sqrt{(x_{i+1} - x_i)^2 + (y_{i+1} - y_i)^2}$$

Terület · numerikus integrál

Használata javasolt, ha az integrandus...

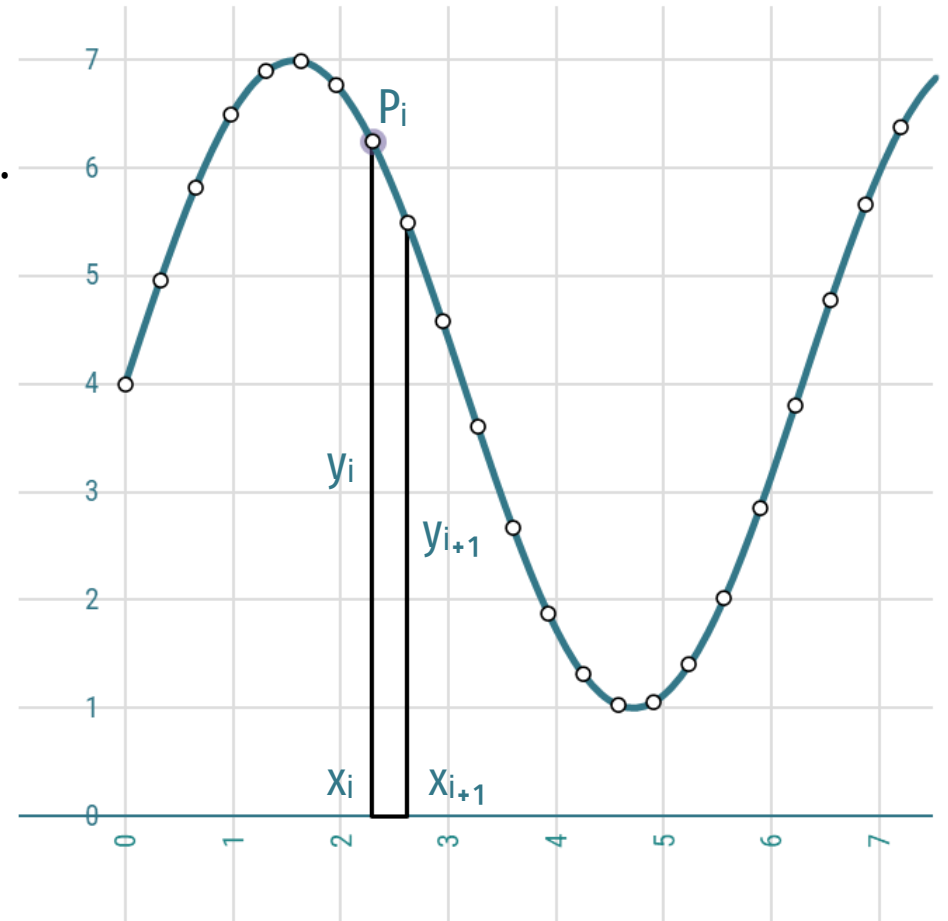
- diszkrét pontokban adott (pl. mért értékek)
- primitív függvénye túl bonyolult, vagy nem elemi függvény.

Elemi területdarabokra osztás:

- $n+1$ osztáspont esetén n területdarab
- $A = \sum A_i$
- Gyakoribb módszerei:

- Simpson-féle parabolaformula
- téglalapformula
- trapézformula

$$A_i = (x_i - x_{i+1}) \cdot \frac{1}{2} (y_i + y_{i+1})$$

Terület · Hérón-képlet

Amennyiben a függvény zárt görbéjén belül van olyan pont, mely minden kontúrpontra összeköthető a kontúr metszése nélkül, a terület Hérón-képlettel is számolható.

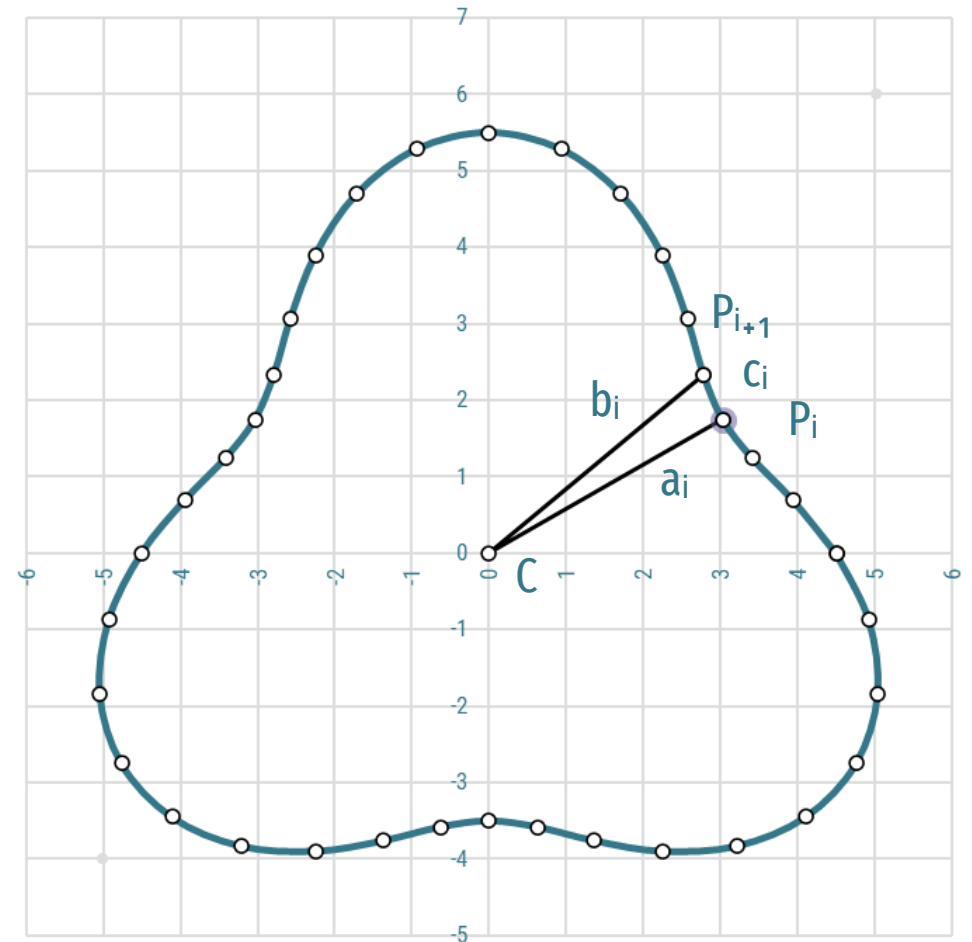
Elemi területdarabokra osztás:

→ $n+1$ osztáspont esetén n területdarab

→ $A = \sum A_i$

→ $A_i = \frac{1}{4} [(a_i+b_i+c_i) \cdot (-a_i+b_i+c_i) \cdot (a_i-b_i+c_i) \cdot (a_i+b_i-c_i)]^{1/2}$.

$$r = a - b \cdot \sin(\varphi \cdot s) \mid s = 3$$

Következő pont koordinátái

Mind a görbe hossza, mind a görbe alatti vagy bezárt terület számításához szükség van az aktuális utáni (vagy előtti) pont koordinátáira...

→ természetesen lehet más sorra is hivatkozni a képletben,

→ rugalmasabb megoldás ezt is dinamikusan kezelni, akár tartományként, akár definícióként pl.

→ $_x_{i+1} = \text{OFFSET}(_x, 1, 0, \text{ROWS}(_x)-1)$

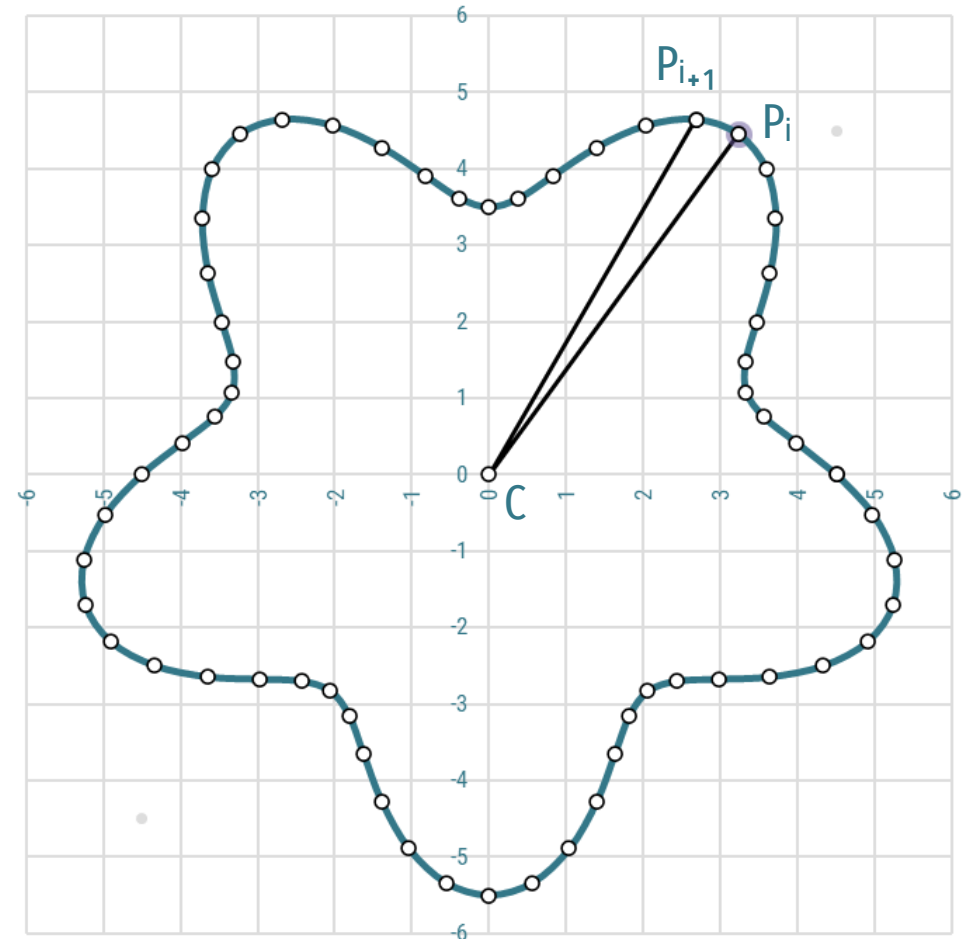
→ $_y_{i+1} = \text{OFFSET}(_y, 1, 0, \text{ROWS}(_y)-1)$

→ fontos, hogy a sorok száma itt eggyel kevesebb, pl.

$\Delta i_v = \text{IFERROR}(\text{SQRT}((_x_{i+1}-_x)^2 + (_y_{i+1}-_y)^2); \text{"."})$

→ lehet akár cellák tartománya,

→ vagy lehet a Névkezelővel definiált transzcendens tartomány (Ctrl+F3).

Formulas

Name
Manager

Egyenletmegoldás, szélsőérték

A **Célértékkereső** | **Goal Seek** funkció akkor használható, ha az elérni kívánt optimális eredményhez tartozó bemeneti értéket kell megkeresni.

A **Solver** egy kiegészítő program, amellyel egy cella optimális, maximális vagy minimális értékét lehet megtalálni más cella vagy cellák értékének megváltoztatásával.

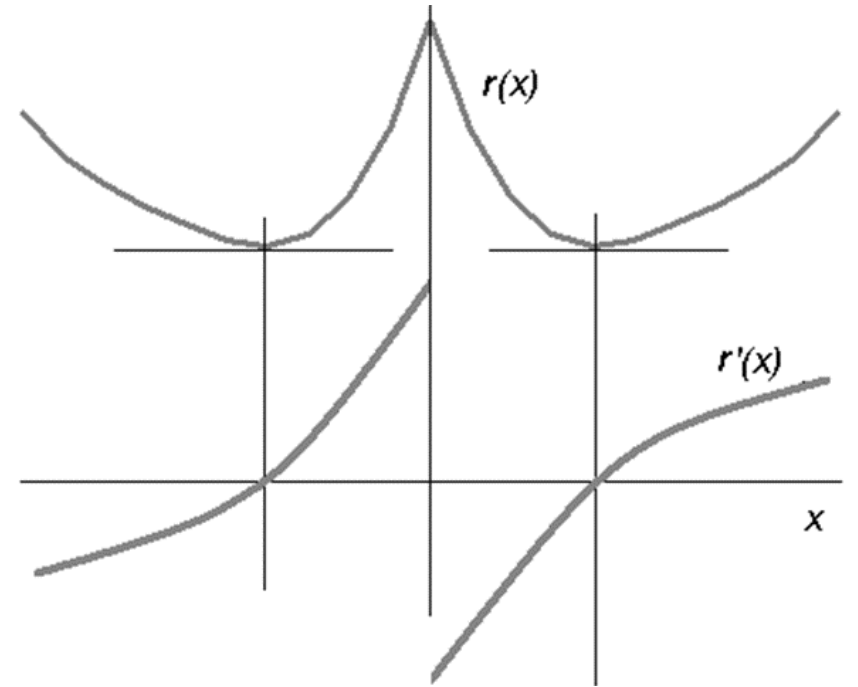
Megoldás keresése adott értékre...

→ függvények metszése.

Minimum vagy maximum keresése...

→ függvény szélsőértéke, ahol a derivált függvény előjelet vált.

Mindkét módszer lokális megoldást talál, mely így függhet a kiinduló értéktől.

Táblázatkezelő

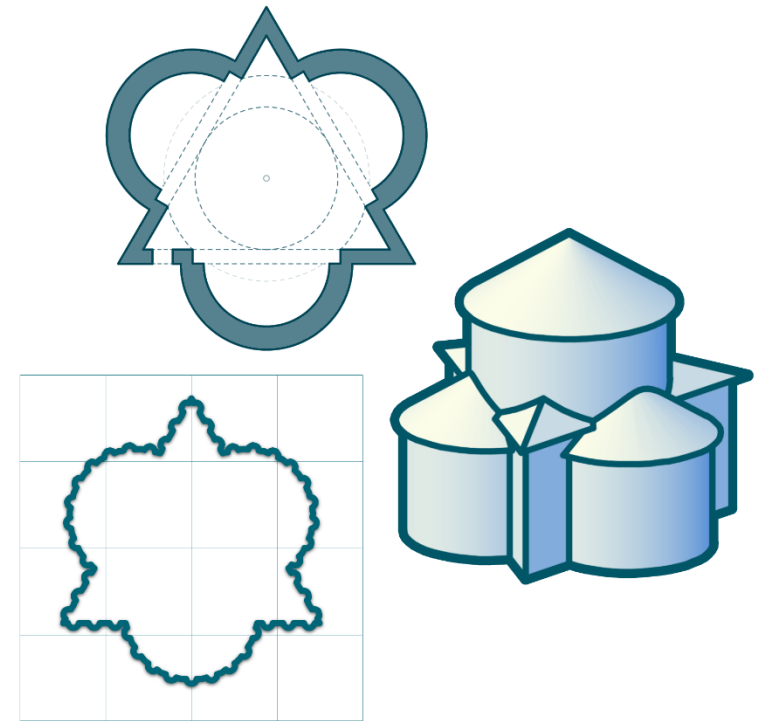
- Függvények
- Adatkezelés

Digitális ábrázolás

BMEEPAGA205

előadó:

Dr. Strommer László

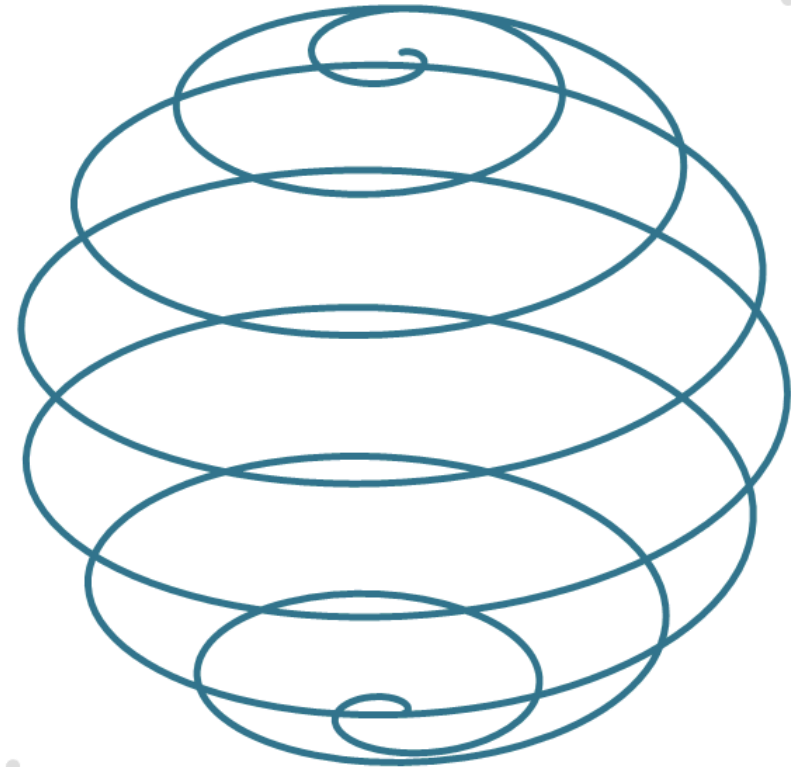
3D paraméteres függvény

3D paraméteres görbe síkra vetítés után ábrázolható.

- $_{\varphi}$ → *alaprajzi szög*
- $_{\rho}$ → *gömbre vetítés szöge*
- $_{x} = r_o * \text{COS}(_{\varphi}) * \text{COS}(_{\rho})$ → *x koordináta*
- $_{y} = r_o * \text{SIN}(_{\varphi}) * \text{COS}(_{\rho})$ → *y koordináta*
- $_{z} = r_o * \text{SIN}(_{\rho})$ → *z koordináta*

Vetületi koordináták λ szögű rálátás esetén,
a poláris koordináták θ szögű elforgatásával...

- $_{u} = r_o * \text{COS}(_{\varphi} + \theta) * \text{COS}(_{\rho})$
- $_{v} = r_o * \text{SIN}(_{\varphi} + \theta) * \text{COS}(_{\rho}) * \text{SIN}(\lambda) + _{z} * \text{COS}(\lambda)$

2D paraméteres függvény

Néha érdemes több paramétert is használni.

→ $n = 6$ → 6 szakasz negyedívenként

→ $s = 4$ → 4 negyed

→ $w = 4$ → 4 menet

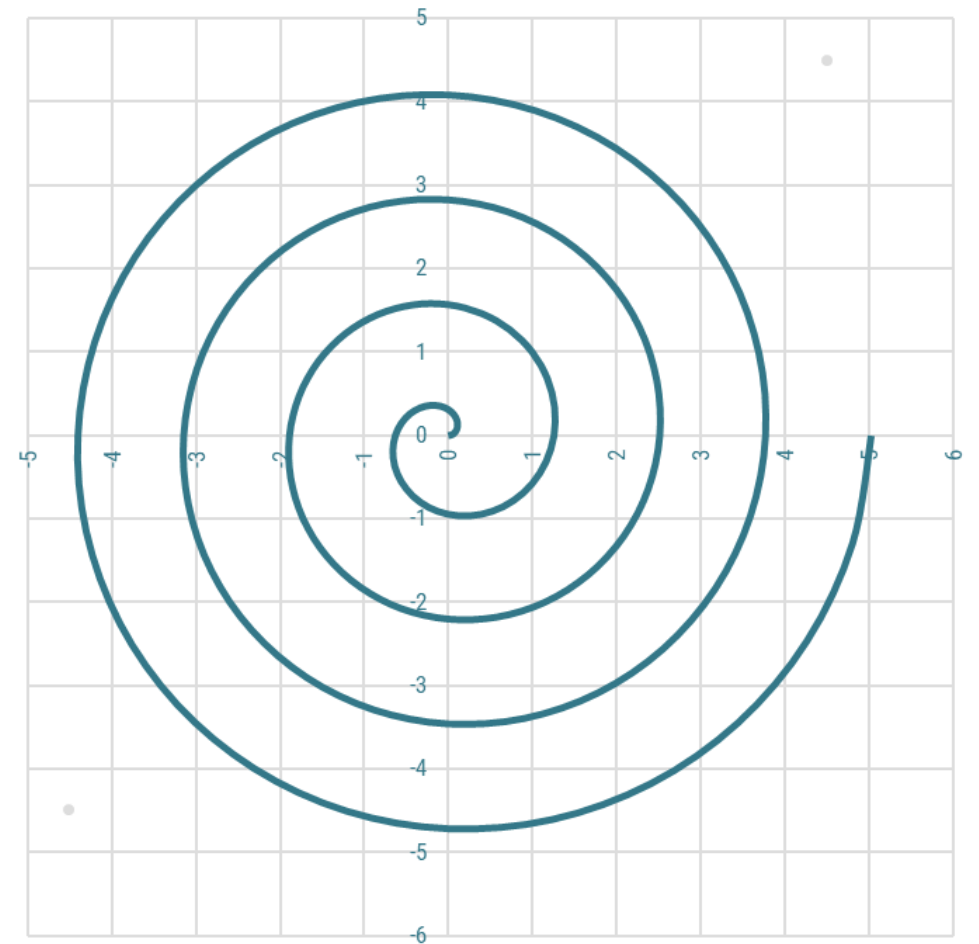
→ $_i = \text{SEQUENCE}(w*s*n+1; ; 0)$

→ $_{\varphi} = _i/s/n * 2*PI()$ → középponti szög

→ $_r = 1/5*_i$ → aktuális sugár

→ $_x = _r * \text{COS}(_{\varphi})$ → x koordináta

→ $_y = _r * \text{SIN}(_{\varphi})$ → y koordináta

Szabadon formált görbék

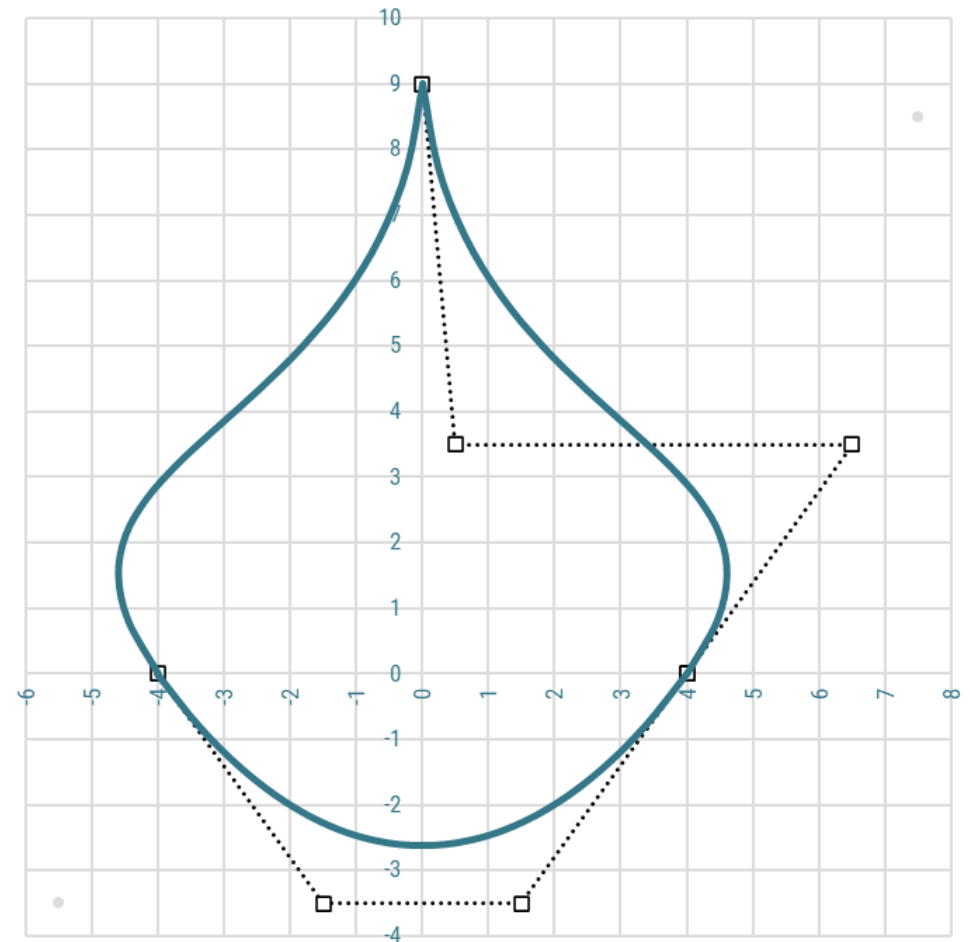
A számítógéppel segített tervezés igényli, hogy „szabadon formált” görbéket és felületeket is kezelni lehessen...

- interaktív tervezés → relatíve egyszerű módosíthatóság
- fogópontok alkalmazása
- célszerű, ha a fogópontoknak csak lokális hatása van
- folytonosság kezelése...
 - 0: találkozás / 1: közös érintő / 2: azonos görbület

Spline

Bézier görbe

B-spline

3D paraméteres függvény

3D paraméteres görbe síkra vetítés után ábrázolható.

→ $n = 2 \rightarrow _i = \text{SEQUENCE}((n+1)^3; ; 0) \text{ /// } 0 \rightarrow 26$

Térbeli pontok hármasszámrendszerbeli sorszámai:

→ $_p = \text{SEQUENCE}(1; 3; 0)$

→ $_pN = \text{MOD}(\text{INT}(_i / (n+1)^{_p}); n+1)$

Térbeli pontok koordinátái (páros n esetén):

→ $_x = \text{IF}(\text{ISEVEN}(_p1 + _p2); (_p0/n); 1 - (_p0/n))$

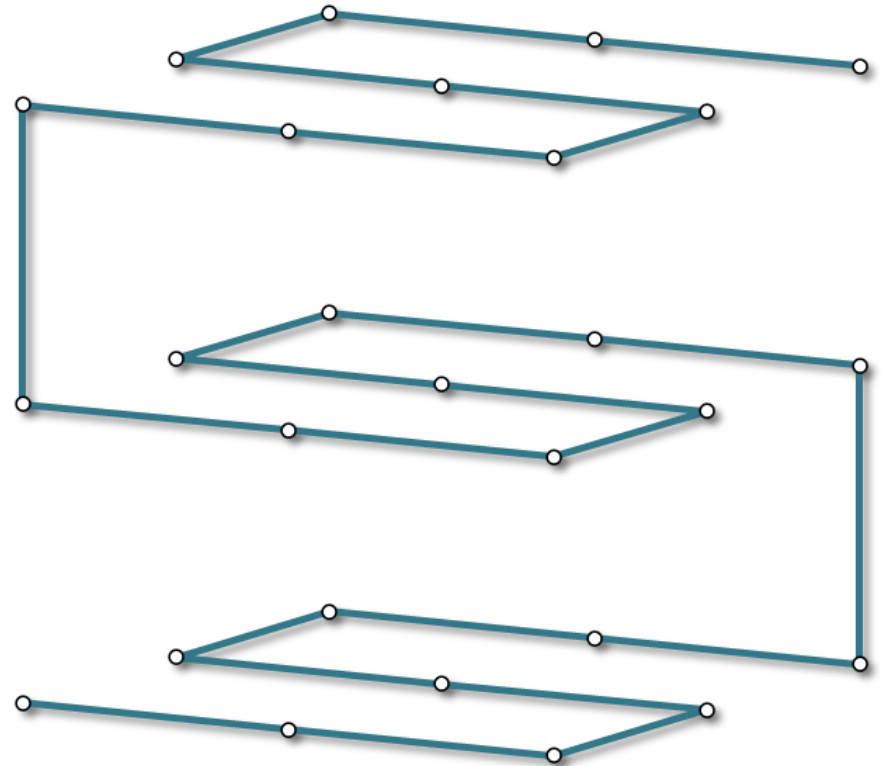
→ $_y = \text{IF}(\text{ISEVEN}(_p2 + 0); (_p1/n); 1 - (_p1/n))$

→ $_z = _p2/n$

Vetületi koordináták θ elforgatás és λ rálátás esetén:

→ $_u = _x * \text{SIN}(-\theta) + _y * \text{COS}(-\theta)$

→ $_v = _x * -\text{COS}(-\theta) * \text{SIN}(\lambda) + _y * \text{SIN}(-\theta) * \text{SIN}(\lambda) + _z * \text{COS}(\lambda)$

RGB színtér

3D paraméteres görbe síkra vetítés után ábrázolható.

→ $n = 3 \mid 5 \mid 15 \rightarrow _i = \text{SEQUENCE}((n+1)^3; 0)$

Térbeli pontok hármasszámrendszerbeli sorszámai:

→ $_p = \text{SEQUENCE}(1; 3; 0)$

→ $_pN = \text{MOD}(\text{INT}(_i / (n+1)^{_p}); n+1)$

Térbeli pontok koordinátái (páratlan n esetén):

→ $_x = \text{IF}(\text{ISEVEN}(_p1+0); (_p0/n); 1-(_p0/n))$

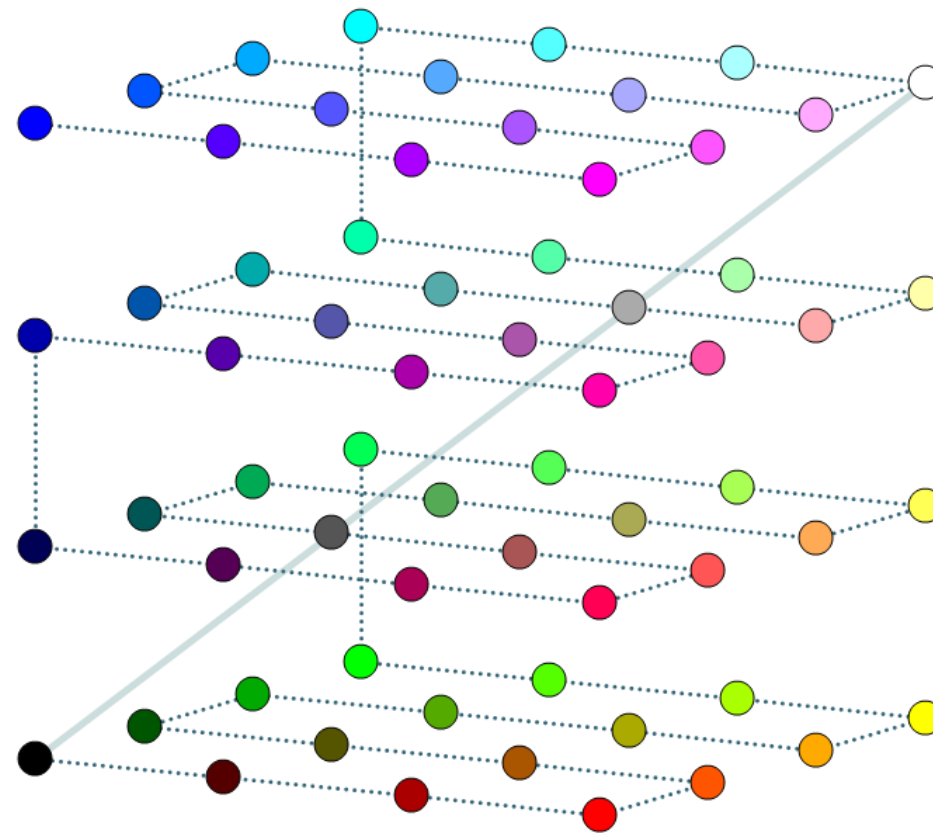
→ $_y = \text{IF}(\text{ISEVEN}(_p2+0); (_p1/n); 1-(_p1/n))$

→ $_z = _p2/n$

Vetületi koordináták θ elforgatás és λ rálátás esetén:

→ $_u = _x * \text{SIN}(-\theta) + _y * \text{COS}(-\theta)$

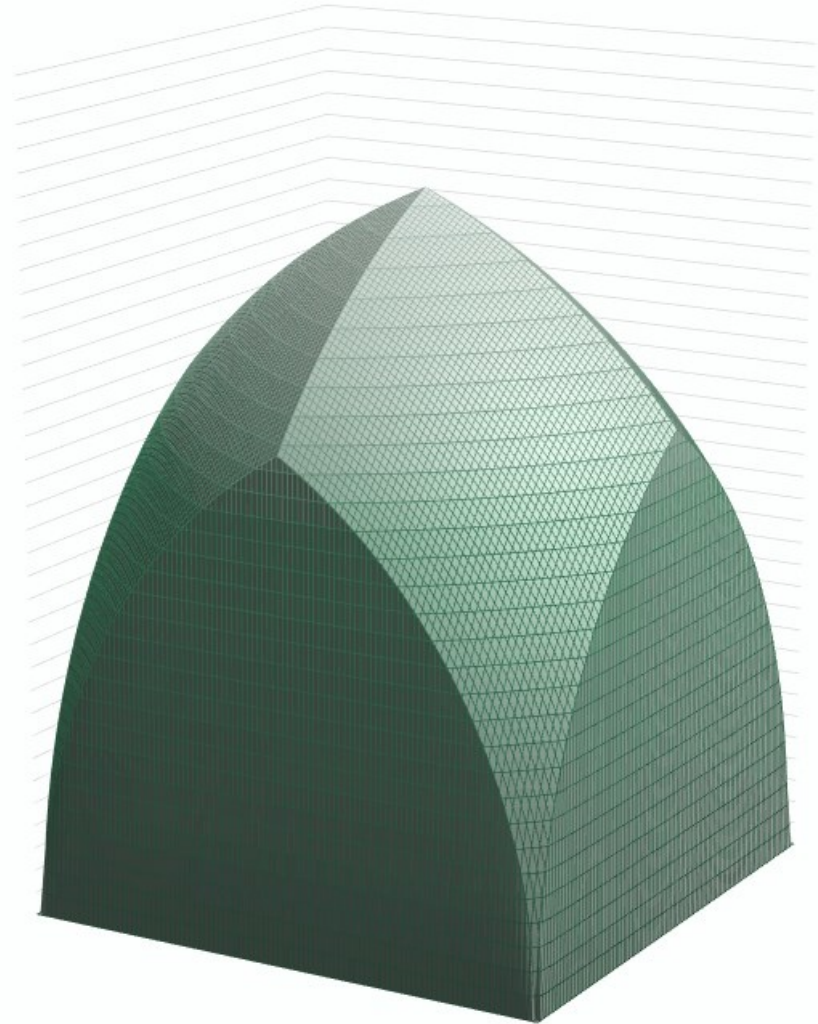
→ $_v = _x * -\text{COS}(-\theta) * \text{SIN}(\lambda) + _y * \text{SIN}(-\theta) * \text{SIN}(\lambda) + _z * \text{COS}(\lambda)$

3D felület ábrázolása

3D felület megjelenítése:

- explicit alak esetén ($z=f(x,y)$ alak),
- téglalap alaprajz felett.
- Az egyes osztáspontokhoz tartozó z érték kerül megjelenítésre – így a megjelenítés csak akkor korrekt, ha egyenletes az x és y irányú felosztás.
- Az alaprajz és magasság aránya torzulhat.
- Minden alaprajzi ponthoz egy érték tartozhat:
 - nem ábrázolható pl. teljes gömb,
 - függőleges felületek nem ábrázolhatók, legfeljebb közelíthetők.

Adatbevitel ellenőrzése

Az adatok bevitelére segíthet,
és/vagy korlátozható...

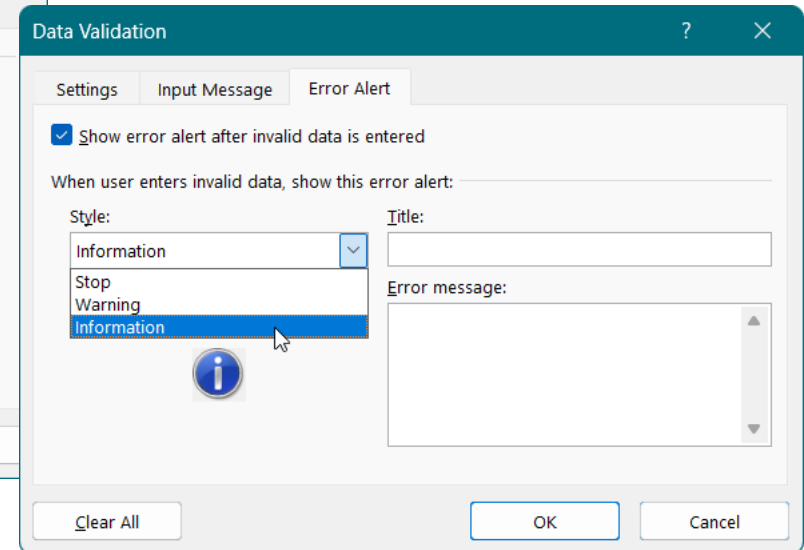
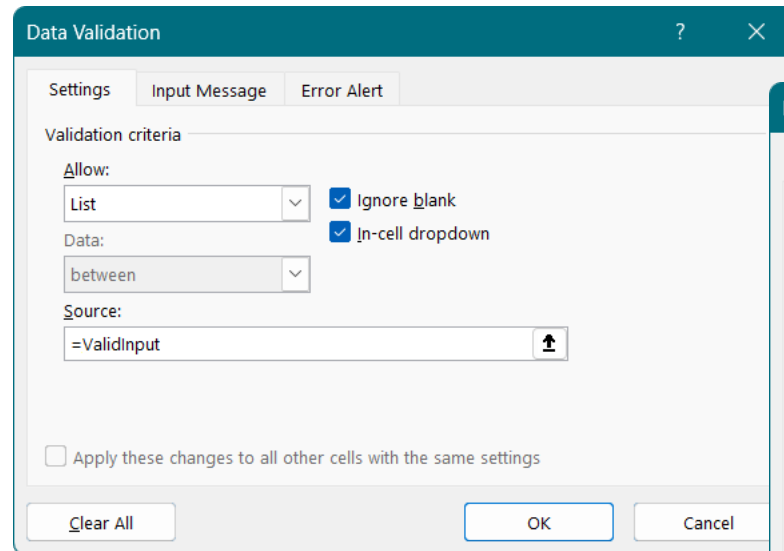
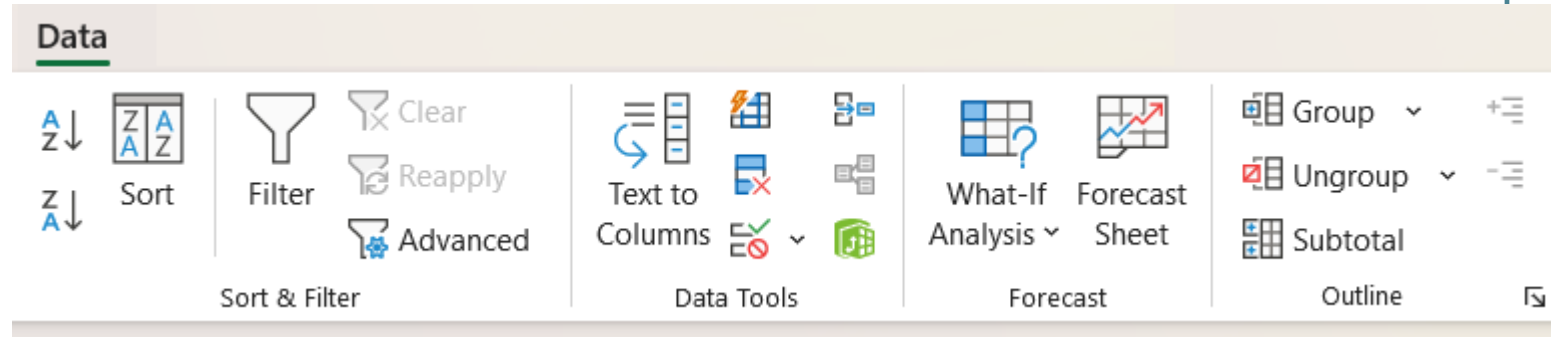
→ pl. adatlista:

H;K;Sz;Cs;P

→ pl. tartomány elemei

=ValidData

→ lehet teljes tiltás,
figyelmeztetés,
vagy az sem.

Adatbevitel segítése

→ Beviteli lista definiálása dinamikus tartományként:

`_Input` → `=OFFSET(LAP!B3; 0; 0; COUNTA(LAP!B3:B99); 1)`

→ Egyedi elemlista a beviteli lista elemei alapján:

`D3` `=SORT(UNIQUE(_Input)`

korábban: `=IFNA(INDEX(Lista1; MATCH(0;INDEX(COUNTIFS(D$2:D2;Lista1);0;0);0));"")`

→ Dinamikus egyedi elemlista definiálása:

`_SList` → `=LAP!D3#`

→ Beviteli adatok érvényesítése:

Allow: List

Source `=_SList`

Formulas

Name
Manager

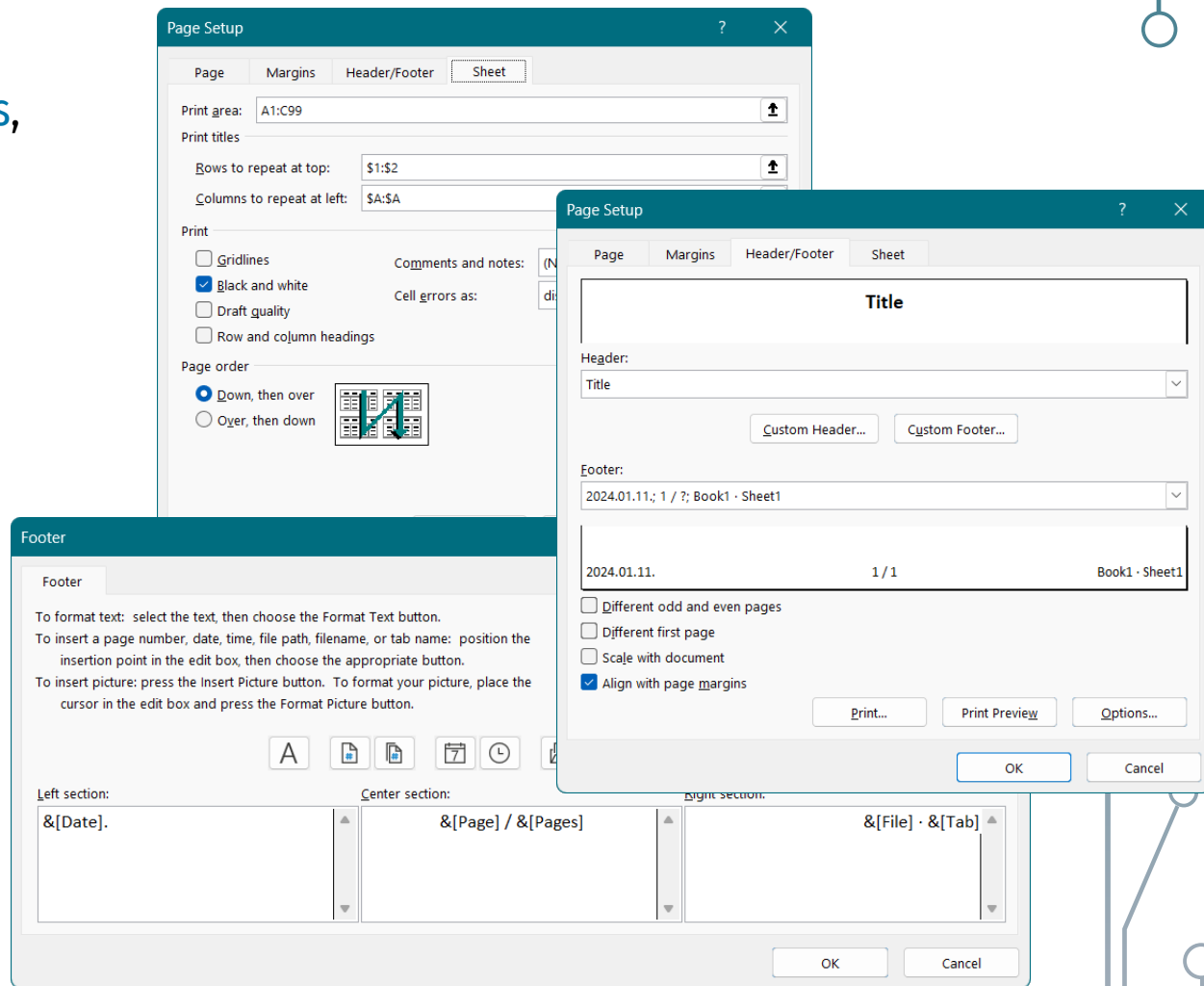
New Name dialog box showing Name: `_Input`, Scope: Workbook, and Refers to: `=OFFSET(LAP!B3; 0; 0; COUNTA(LAP!B3:B99); 1)`

Data Validation dialog box showing Validation criteria: Allow: List, Data: between, Source: `=_SList`. Checkboxes for Ignore blank and In-cell dropdown are checked.

	A	B	C	D	E
1					
2		Beviteli lista		Egyedi elemlista	
3		AA		AA	
4		BB		BB	
5		CC		CC	
6		AA		EE	
7		BB		DD	
8		EE		.	
9		DD		.	
10		AA		.	
11		BB		.	
12				.	
13				.	
14				.	
15				.	
16				.	
17				.	

Áttekinthetőség

- Fejlécek rögzítése, vagy képernyő felosztása
(**Nézet** ↘ **Panelek rögzítése** | **View** ↘ **Freeze Panes**,
vagy **Nézet** ↘ **Felosztás** | **View** ↘ **Split**).
- Fejlécek rögzítése a nyomaton
(**Lapelrendezés** ↘ **Nyomtatási címek**
| **Page Layout** ↘ **Print Titles**).
- Különböző elemek formai kiemelése
(**Cellák formázása** / **Kitöltés** | **Format Cells** / **Fill**)
nyomtatásban beállítható, hogy legyen
háttérszín nélküli fekete-fehér nyomat.
- Szükség esetén tagolás, csoportosítás
(**Adatok** ↘ **Tagolás** | **Data** ↘ **Outline**).
- Oldalszám, cím, fájlnev, lapnev, dátum (idő)
megjelenítése nyomtatásban.

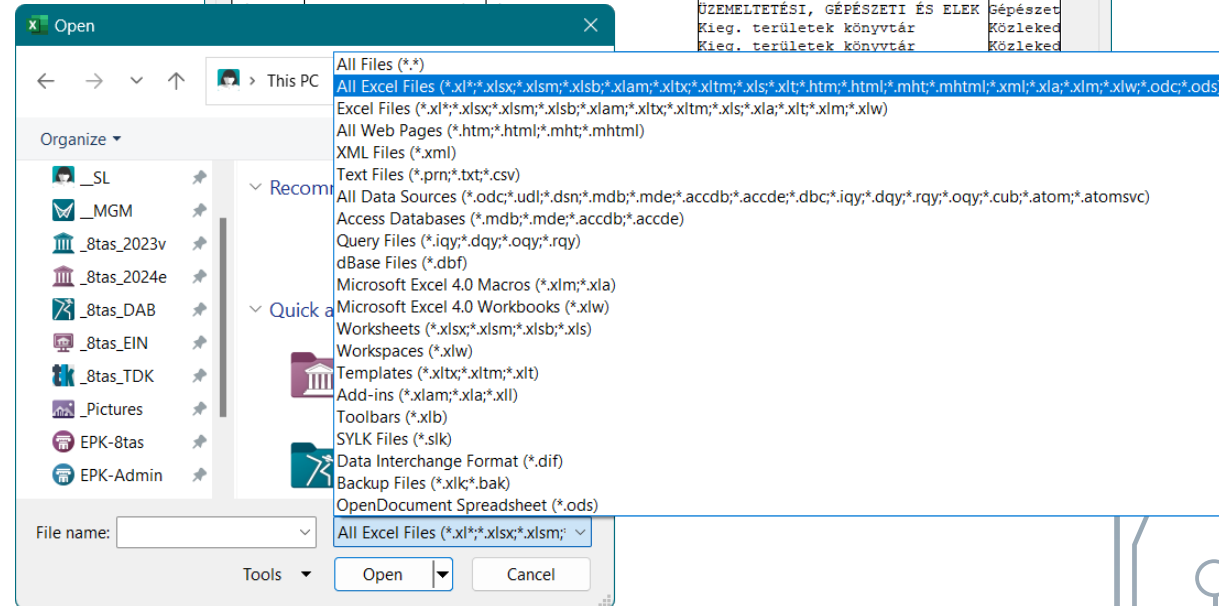
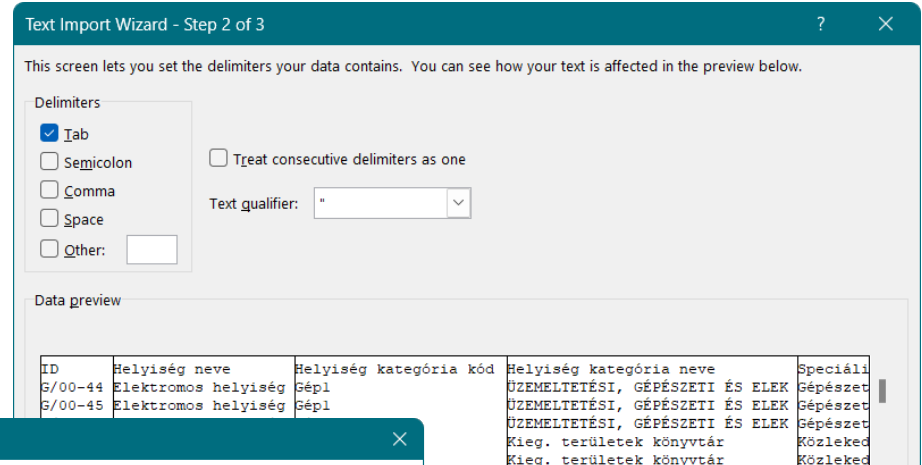
Adat import

Szinte minden programnak van szöveges mentési lehetősége...

- rekordok általában sorok, elválasztás kódja:
 - CR (Carriage Return = kocs-vissza) CHAR(13),
 - LF (Line Feed = soremelés) CHAR(10).
- mezők általában oszlopok, elválasztás:
 - adott karakterszám után,
 - tabulátor (Tab), pontosvessző (Semicolon), vessző (Comma), szóköz (Space), egyéb.

Dinamikus adatimport

- fájlból: szöveg (txt), táblázat (Excel, html), adatbázis (Access, Dbase...), Internet
- adatbázis-kiszolgálótól: pl. MS SQL
- frissítés időközöként vagy megnyitáskor.

Rendezés

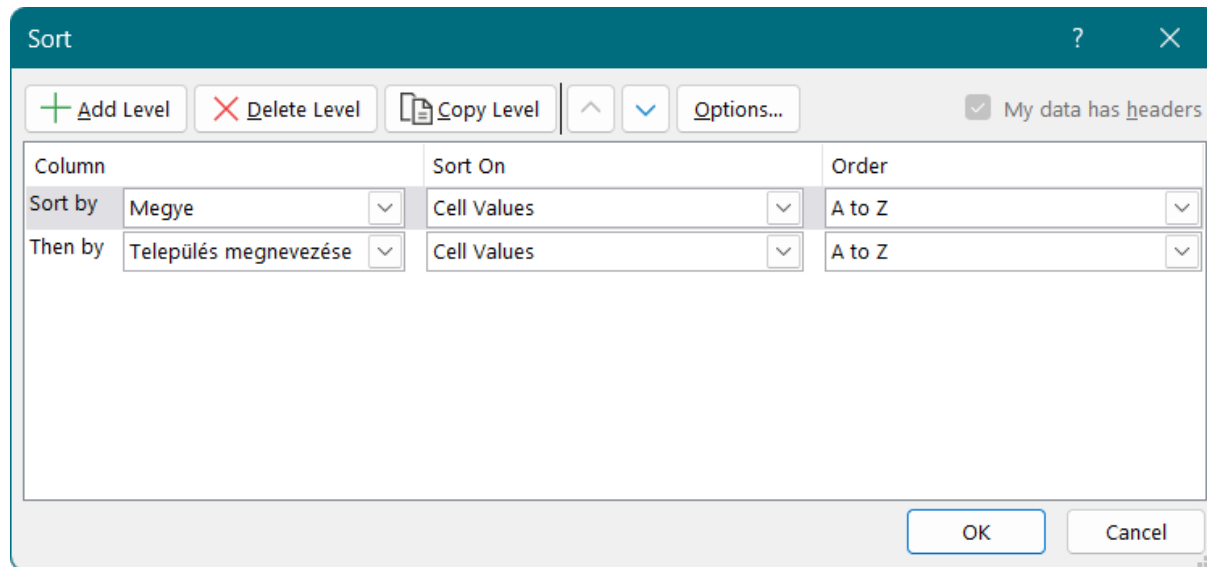
Adatok több (rangsorolt) szempont szerinti rendezése **Adatok** ▾ **Sorba rendezés** | **Data** ▾ **Sort ...**

- az adattábla ne tartsa meg egyesített cellákat,
- minden oszlopnak legyen címe,
- a rendezni kívánt terület ne tartsa meg üres sort és oszlopot, egybefüggő legyen (kijelölhető `Ctrl+A`-val).

Data

Sort

Szűrés

Adatok szűrése **Adatok** ▾ **Szűrő** | **Data** ▾ **Filter** ...

→ kijelölt cellák alatti (egybefüggő) tartomány szűrhető,

→ a mezők szűrése kombinálható

pl. „Tisza” kezdetű, $\geq 10\ 000$, és $< 50\ 000$ település.

Data

Filter

Custom Autofilter ? X

Show rows where:

Településnév

begins with Tisza

And Or

Use ? to represent any single character
Use * to represent any series of characters

OK Cancel

Custom Autofilter ? X

Show rows where:

Lakónépesség

is greater than or equ... 10000

And Or

is less than 50000

Use ? to represent any single character
Use * to represent any series of characters

OK Cancel

Adatkezelés

A táblázatkezelő nem adatbáziskezelő, nagy mennyiségű adat biztonságos tárolására alkalmatlan...

- a tábla korlátozott mérete miatt kizárt pl. az összes BME hallgatói adat tárolása,
- nehézkes (csak a lap jelszavas védelmével oldható meg)
pl. az egyes adatok módosításának jogosultsági szinthez kötése,
- gyakorlatilag megoldhatatlan a változtatások naplózása2.

Alkalmas viszont – főként kisebb mennyiségű adat esetén

- adatok (különböző szempontok szerinti) gyors rendezésére,
- adott feltételeknek megfelelő adatsorok kiszűrésére,
- származtatott adatok előállítására,
- diagramok készítésére.

Adatok formája

Lista

- első sorban oszlopfeliratok: mezőnevek vagy kategóriák – csak ilyen egy sor lehet
- többi sor (rekord) azonos oszlopaiban (mezőiben) a tételeknek azonos típusúnak (szöveg, szám, dátum) és jellegűnek (pl. Név. Neptun-kód...) kell lenni
- nem lehet üres sor és oszlop

Űrlap

- a lista egy elemének (rekordjának) adatai táblázatosan, mezőnév: <érték> párok formájában

Összegző táblázat

- a táblázat elemei összegek, darabszámok, átlagok lehetnek

Mező és rekord

Adatmező

→ numerikus vagy szöveges adatot tartalmazó tároló

Adatrekord

→ egy objektumhoz tartozó különböző típusú adatmezők

	1. mező	2. mező	3. mező	4. mező
1. rekord	Asimov, Isaac	Alapítvány	Foundation	1951.
2. rekord	Herbert, Frank	Dűne	Dune	1965.
3. rekord	Pohl, Frederik	Az átjáró	Gateway	1977.
4. rekord	Zsoldos Péter	Ellenpont		

Reláció

A reláció egy táblázat...

Sorok

- logikailag összetartozó adatok (egyed),
- sorrendjük közömbös (ha nem, akkor nem reláció),
- nem lehet két teljesen egyforma.

Oszlopok

- azonos típusú adatok (az egyed attribútumai),
- az oszlopok egyedi névvel rendelkeznek (mezőnév),
- ne tartalmazzon az egyed más attribútumából levezethető értéket (pl. adóazonosító jel tárolása esetén felesleges a születési idő tárolása).

Elsődleges kulcs

A reláció egy sorát egyértelműen azonosítja...

- az attribútumok egy olyan csoportja, melyek csak egy sort azonosítanak (egyértelműség),
- a kulcsban szereplő attribútumok egyetlen részhalmaza sem alkot kulcsot,
- a kulcsban szereplő attribútumok értéke nem lehet definiálatlan (NULL).

ID	Helyiség neve
EG_00_44	Elektromos helyiség
EG_00_45	Elektromos helyiség
EG_00_48	Elektromos helyiség
EK_00_01	Szélfogó
EK_00_02	Könyvtár bejárat

Konzultáció

Tanár	Időpont	Diák
ML	2008.10.01	Hallgató Bálint
LP	2008.10.08	Építész Gábor
LP	2008.10.08	Ábris János
FT	2008.10.03	

Redundancia

A redundancia valamely tény, vagy a többi adatból levezethető adat többszörös tárolása...

- ha egy helyiség kategóriája megváltozik, akkor több mezőt kell módosítani a rekordban,
- ha egy új helyiség kerül be, az adott kategória előző soraiból ki kell kikeresni a helyiség kategória nevét,
- valamely helyiséget törölve megszűnhet az a kategória is, elveszhet a kategóriakód-név összerendelés.

A duplikátum még nem redundancia ...

- pl. LP|2007.10.08.

Konzultáció

Tanár	Időpont	Diák
ML	2008.10.01.	Hallgató Bálint
LP	2008.10.08.	Építész Gábor
LP	2008.10.08.	Ábris János
FT	2008.10.03.	

Táblázatkezelő

› Adattáblák

Digitális ábrázolás

BMEEPAGA205

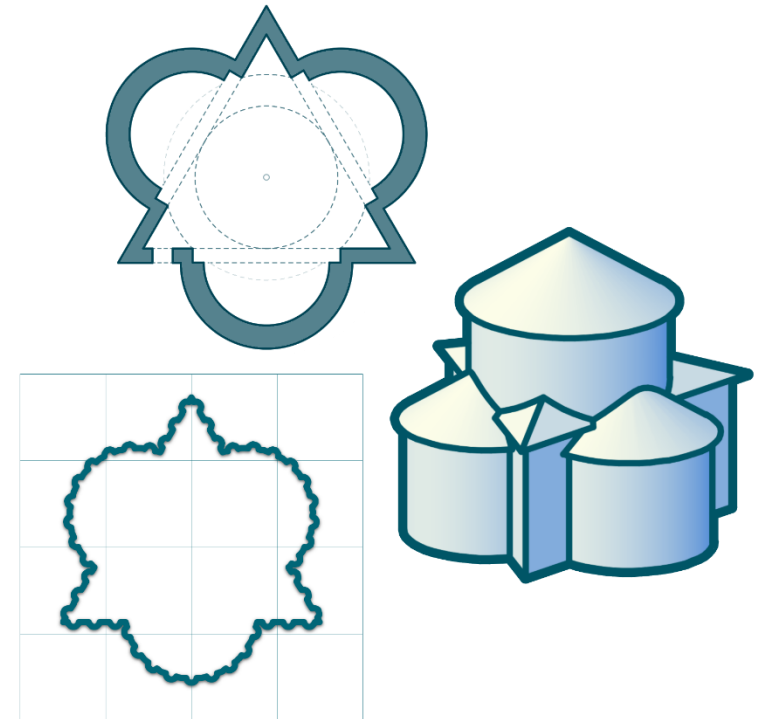
előadó:

Dr. Strommer László

Felhasznált adatok: Központi Statisztikai Hivatal

Magyar Köztársaság helységnévkönyve, 2011.

http://www.ksh.hu/docs/hun/hnk/Helysegnevkonyv_adattar_2011.xls

Táblázat

Az adatok egybefüggő tartományának táblaként definiálása megkönnyítheti kezelésüket

Beszűrés ▾ Táblázat | Insert ▾ Table ...

- a létrejött táblázat területére állva megjelenik egy új szalagmenü,
- ennek révén beállítható a táblázat automatikus formázása,
- mindig érdemes beszédes névvel ellátni a táblázatot.

Insert

Table

Table Design

Table Name:

Települések

Resize Table

Properties

- Header Row First Column Filter Button
 Total Row Last Column
 Banded Rows Banded Columns

Table Style Options

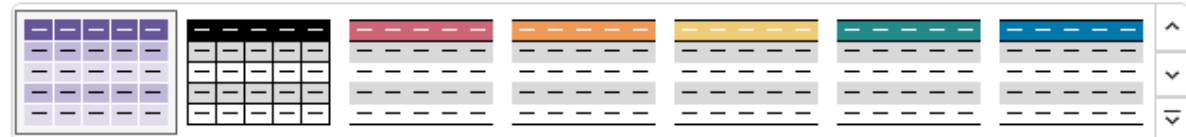

Table Styles

Adatkezelés · aggregálás

Lekérdezhető a tartomány összege (**SZUM()** | **SUM()**), szorzata (**SZORZAT()** | **PRODUCT()**), darabszáma (**DARAB()** | **COUNT()**), átlaga (**ÁTLAG()** | **AVERAGE ()**), középértéke (**MEDIÁN()** | **MEDIAN()**), szélsőértékei (**MIN()** | **MIN()**, **MAX()** | **MAX()**), az üres vagy nem-üres cellák (**COUNTBLANK()** | **COUNTA()**), a k-adik legkisebb, legnagyobb érték (**LARGE()**, **SMALL()**), egyéb statisztikai jellemzők (pl. medián, mértani közép, módusz, szórás, variancia), és (pl. súlyozott átlaghoz) szükség lehet két sorozat szorzatára (**SZORZATÖSSZEG()** | **SUMPRODUCT()**).

Az összegzés néha evidens – de vannak bonyolultabban számolható mutatók...

→ települések száma (→ rekordok száma) = **COUNTA**(Települések[Településnév]),

→ lakások száma (→ teljes oszlop összege) = **SUM**(Települések[Lakásszám]),

→ települések átlagos lakosszáma = **AVERAGE**(Települések[Lakónépesség]),

→ lakosok átlagosan ilyen lakosszámú településen laknak (→ súlyozott átlag):

= **SUMPRODUCT**(Települések[Lakónépesség]; Települések[Lakónépesség]) / **SUM**(Települések[Lakónépesség])

Keresés · feltételes aggregálás

Az adattábla adott oszlopának egyedi értékeit kigyűjtve (EGYEDI() | UNIQUE()), sorba rendezve (SORBA.RENDEZ() | SORT()), és ha kell, vízszintesre transzponálva (TRANSZPONÁLÁS() | TRANSPOSE) keresési tábla generálható:

=TRANSPOSE(SORT(UNIQUE(Települések[Régió])))

A létrejött dinamikus tartományt érdemes beszédes névvel elnevezni (pl. _régiónlista).

Az összegző táblázat már feltölthető a régióként számolt adatokkal...

→ Adott feltételeknek megfelelő rekordok számlálása (DARABHATÖBB() | COUNTIFS())

→ települések száma =COUNTIFS(Települések[Régió]; _régiónlista)

→ Egy vagy több feltételnek megfelelő rekordok valamely mezőjének összegzése (SZUMHATÖBB() | SUMIFS())

→ lakosok száma =SUMIFS(Települések[Lakónéesség]; Települések[Régió]; _régiónlista)

→ Hasonló elven lekérdezhető a minimum, maximum, és az átlag is (ÁTLAGHATÖBB() | AVERAGEIFS ())

→ települések átlagos lakosszáma =AVERAGEIFS(Települések[Lakónéesség]; Települések[Régió]; _régiónlista)

Besorolás · feltételes aggregálás

Adott tulajdonság szerinti osztályba sorolásra használhatók a keresési függvények...

→ elsőként természetesen létre kell hozni egy besorolási táblát a határokkal ►

→ e tábla alapján kiegészíthető a táblázat egy új oszloppal:

→ keresés függőlegesen vagy vízszintesen (**XKERES()** | **XLOOKUP()**):

=XLOOKUP([@Lakosszám]; mérethatár; méret; ; -1)

→ ugyanez a korábbi verziókban (**INDEX()** | **INDEX()** / **HOL.VAN()** | **MATCH()**):

=INDEX(méret; MATCH([@Lakosszám]; mérethatár; 1))

→ a feladat megoldható többszintű feltételvizsgálattal (**HA(...)** | **IF()**) is.

méret	-határ
apró	0
kis	1000
közepes	5000
nagy	25000
mega	75000

A besorolás célja nyilván legtöbbször egy feltételes aggregálás előkészítése...

→ települések száma az egyes kategóriákban =COUNTIFS(Települések[Méret]; méret)

→ lakosok száma az egyes kategóriákban =SUMIFS(Települések[Lakosszám]; Települések[Méret]; méret)

Kimutatás

Az adattábla elemzésére használható a kimutatás (**Beszűrés** ▾ **Kimutatás** | **Insert** ▾ **Pivot Table**)

→ két szempont szerint lehet összegezni (+hierarchikusan) – több kimutatás is készíthető,

→ frissíthető kapcsolat az adattáblával.

Az adatok elemzése általában ugyanúgy megoldható az aggregátor függvényekkel...

→ =SUMIFS(Települések[Lakosszám]; Települések[Régió]; _régiólista; Települések[Méret]; méret)

→ a kimutatás gyorsabban variálható, átrendezhető,

→ az összegző tábla szabadabban formázható, alakítható (pl. sorrend), szempontjai testre szabhatók (pl. típusok összevonása)

Σlakosszám	Column					Grand Total
Row Labels	apró	kis	közepes	mega	nagy	
Dél-Alföld	35 616	353 202	363 584	271 175	331 361	1 354 938
Dél-Dunántúl	192 913	280 908	217 560	156 567	129 517	977 465
Észak-Alföld	80 454	440 464	564 108	396 964	59 828	1 541 818
Észak-Magyarország	159 537	480 533	253 271	175 701	202 069	1 271 111
Közép-Dunántúl	97 724	354 151	280 010	101 465	277 547	1 110 897
Közép-Magyarország	12 349	256 327	647 387	1 161 231	763 678	2 840 972
Nyugat-Dunántúl	198 459	263 268	130 508	207 748	200 365	1 000 348
Grand Total	777 052	2 428 853	2 456 428	2 470 851	1 964 365	10 097 549

Insert

PivotTable

PivotTable from table or range

Select a table or range

Table/Range: Települések

Choose where you want the PivotTable to be placed

New Worksheet

Existing Worksheet

Location:

Choose whether you want to analyze multiple tables

Add this data to the Data Model

OK Cancel

Táblázatkezelő

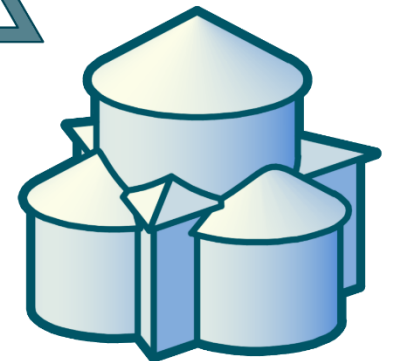
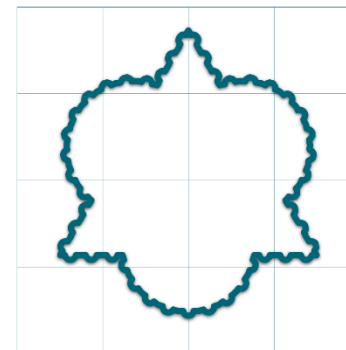
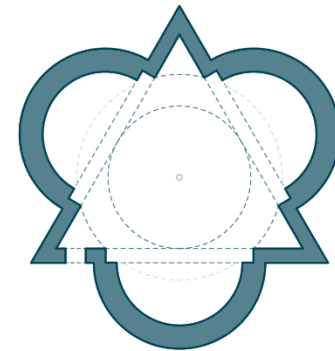
➤ Fraktálok

Digitális ábrázolás

BMEEPAGA205

előadó:

Dr. Strommer László

Fraktál · partvonal paradoxon

Egy partvonalnak nincs egyértelműen meghatározható hossza...

A térképek (és az építész tervek) a részletes 3D információt alacsonyabb részletességgel megjeleníthető 2D képpé absztrahálják.

→ az ábrázolt partvonal mért hossza függ a térképészeti általánosítás mértékétől (Steinhaus 1954),

Minél pontosabb a mérés (rövidebb a vonalzó), annál nagyobb a mért hosszúság...

→ meglepő módon a hosszúság minden határon túl nő, nem konvergál egy határértékhez (Richardson 1951).

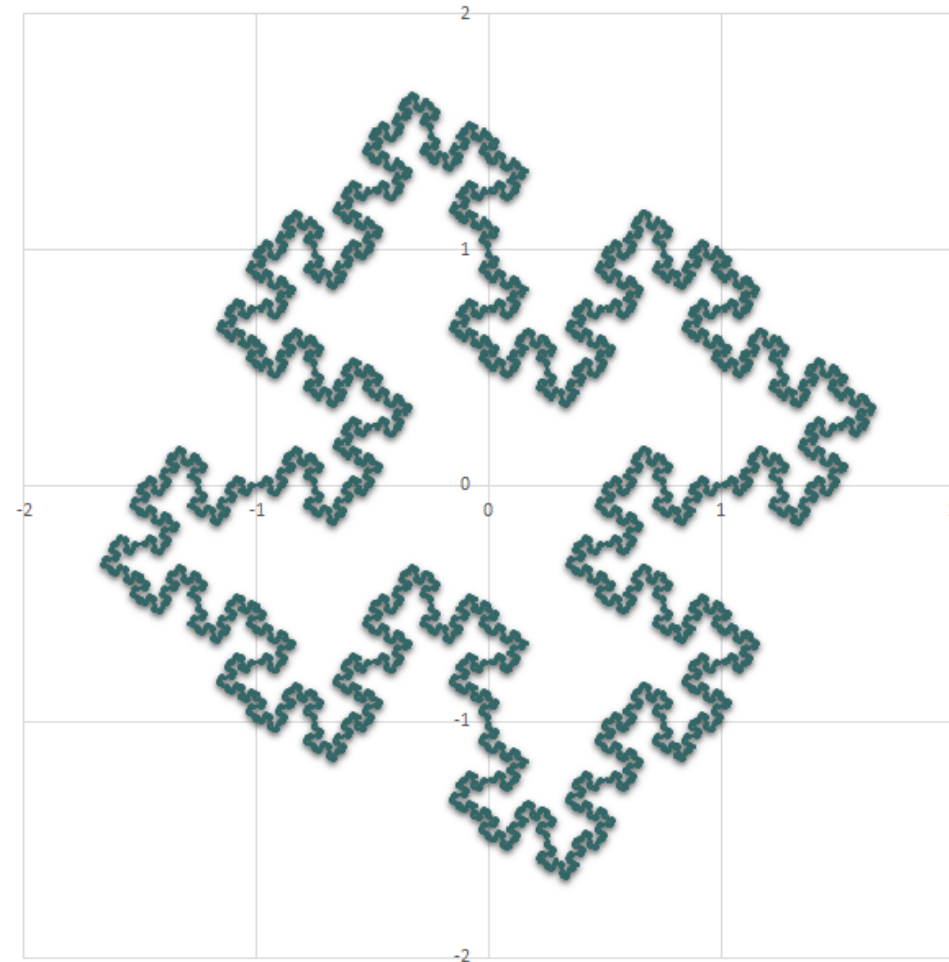
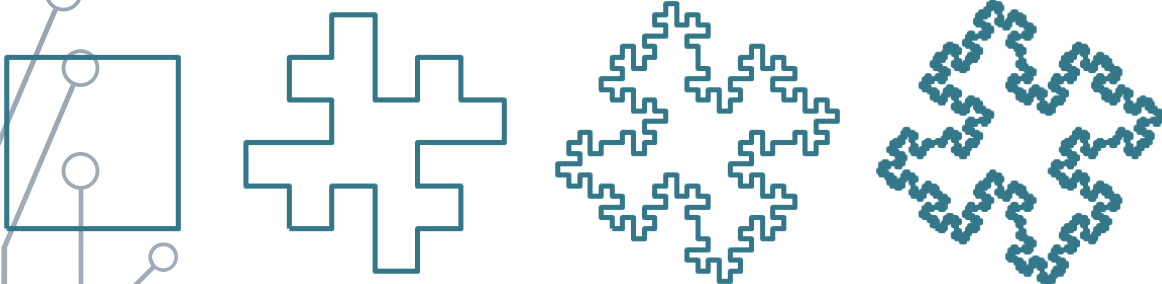
Determinisztikus fraktál

› Minkowski curve

	N	ϵ	ker.	N	ϵ	ter.
0	s	1	sa	1	1^2	$1a^2$
1	8s	$1/4$	2sa	4^2	$(1/4)^2$	$1a^2$
2	8^2s	$1/4^2$	4sa	$(4^2)^2$	$(1/4^2)^2$	$1a^2$
3	8^3s	$1/4^3$	8sa	$(4^3)^2$	$(1/4^3)^2$	$1a^2$
n	$8^n s$	$1/4^n$	$2^n sa$	$(4^n)^2$	$(1/4^n)^2$	$1a^2$

s → poligon oldalszáma a → oldalhossz

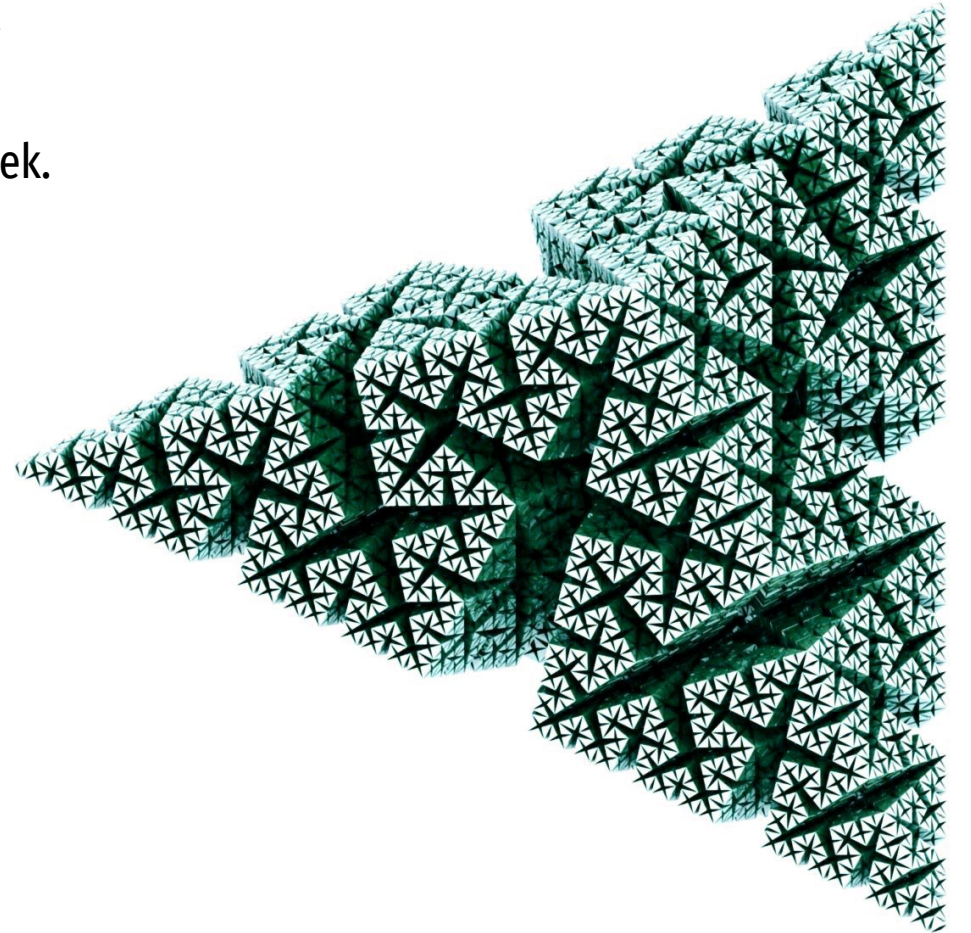
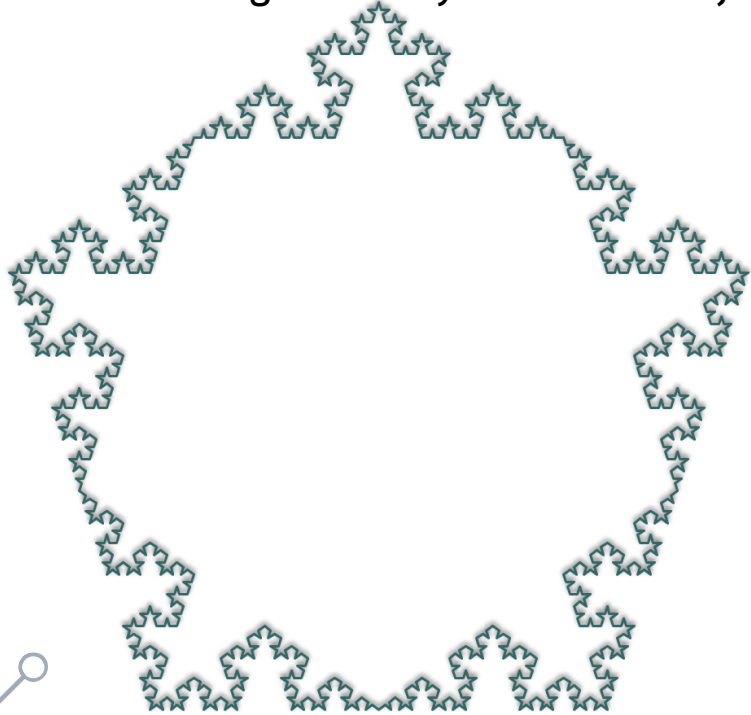
→ Végtelen számú iteráció után a görbe kerülete végtelen.

Determinisztikus fraktál 2D/3D

Végtelen számú iteráció után a Koch-görbe bármely változata véges területet zár be, de végtelen a kerülete.

- A determinisztikus fraktálok merev átírási szabályt követnek.
- Hasonló logika érvényesíthető 3D objektumokra is.

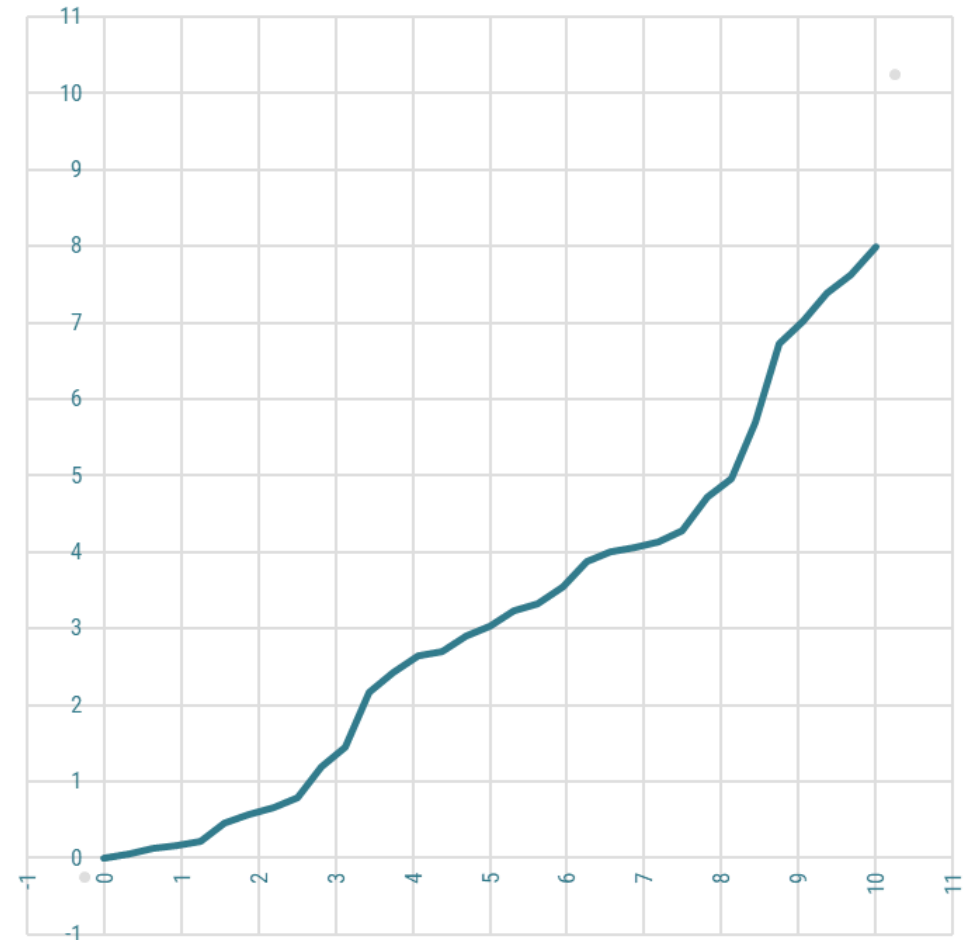
Random fraktál

A természetes formák jobba közelíthetők, ha az alakzat generálásában szerepet kap a véletlen.

Lejtő generálása

- adott a lejtő két végpontja,
- a szakasz felezőpontja elmozdítható véletlenszerű távolságba fel vagy le, a magasságkülönbséggel arányos határok között
- ez ismételhető minden újonnan létrejövő szakasszal, tetszőleges számú generációnál.
- $n = 2^g$

$g \rightarrow$	0	1	2	3	4
$n \rightarrow$	1	2	4	8	16
	0	00	000	0000	00000
	1	01	001	0001	00001
		10	010	0010	00010
			011	0011	00011
			100	0100	00100
				0101	00101
				0110	00110
				0111	00111
				1000	01000
					01001
					01010
					01011
					01100
					01101
					01110
					01111
					10000

Fraktál dimenzió

- Szakasz a hosszúságát n részre osztva a részek aránya $\varepsilon = (1/n)$, száma $N = n$
- Négyzet a hosszúságú oldalait n részre osztva a részek aránya $\varepsilon = (1/n)^2$, száma $N = n^2$
- Kocka a hosszúságú éleit n részre osztva a részek aránya $\varepsilon = (1/n)^3$, száma $N = n^3$

Általánosan: $N \cdot \varepsilon$ konstans, és $N = (1/\varepsilon)^D$, ahol D a dimenzió mérőszáma: $D = \log(N) / \log(1/\varepsilon)$

A poligon egy oldalát tekintve ($s = 1$):

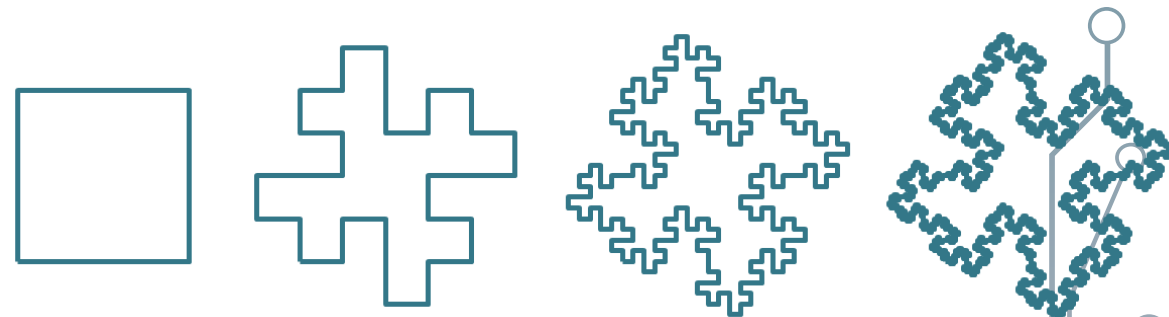
- $N = (1/\varepsilon)^D$ → $8^n = (4^n)^D$
- $D = \log(2^{3n}) / \log(2^{2n}) = (3n \cdot \log 2) / (2n \cdot \log 2) = 3/2$

Tehát a fraktál dimenziószáma: $D = 1,5$

› Quadratic type 2 Koch curve

	N	ε	ker.	N	ε	ter.
0	s	1	sa	1	1^2	$1a^2$
1	$8s$	$1/4$	$2sa$	4^2	$(1/4)^2$	$1a^2$
2	8^2s	$1/4^2$	$4sa$	$(4^2)^2$	$(1/4^2)^2$	$1a^2$
3	8^3s	$1/4^3$	$8sa$	$(4^3)^2$	$(1/4^3)^2$	$1a^2$
n	$8^n s$	$1/4^n$	$2^n sa$	$(4^n)^2$	$(1/4^n)^2$	$1a^2$

$s \rightarrow$ poligon oldalszáma $a \rightarrow$ oldalhossz

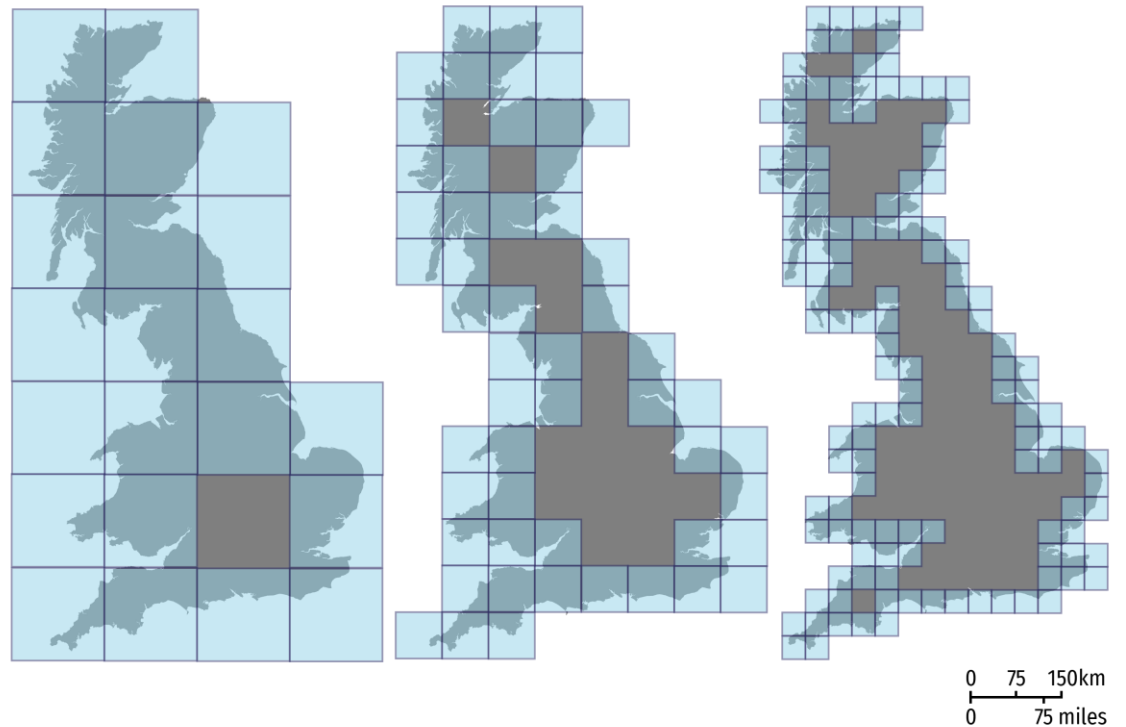

Minkowski dimenzió

A fraktáldimenzió meghatározásának egyik módja...

- a fraktált egy szabályos rács fölé helyezve, meghatározható meg a lefedéséhez szükséges négyzetek („dobozok”) száma,
- ahogy az ϵ élhossz csökken, a felbontás egyre finomabb lesz, és az elemszám nő,
- és ha a függvény konvergens, határértéke megadja dimenzióját:
- $D = \lim (\log(N) / \log (1/\epsilon)) \quad | \quad \epsilon \rightarrow 0$

Még ha nem is létezik egyetlen határértéke, akkor is meghatározható alsó és felső limit.

<https://hu.wikipedia.org/wiki/Minkowski-dimenzió>

https://en.wikipedia.org/wiki/Minkowski-Bouligand_dimension

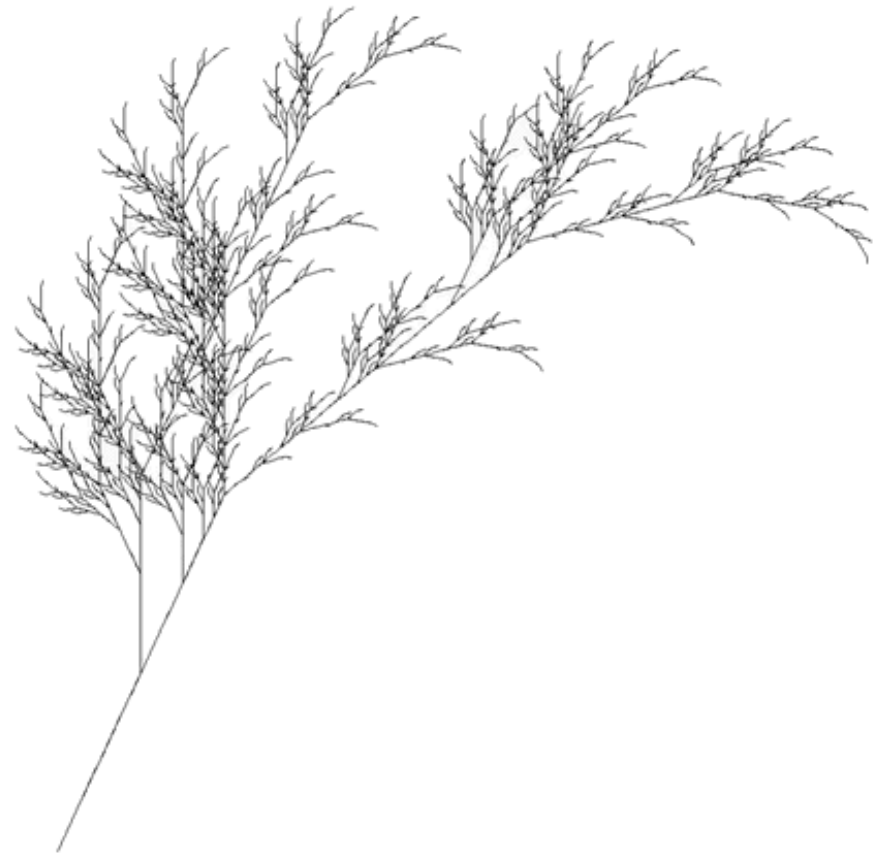
L-system

Lindenmayer Arisztid magyar elméleti biológus és botanikus 1968-ban fejlesztette ki az L-rendszereket...

- illusztrálta a növényi sejtek viselkedését, és modellezte a növények növekedési folyamatait,
- modellezheti a különféle élőlények morfológiáját,
- és használható önhasonló fraktálok generálására is.

Párhuzamos újraíró rendszer és formális nyelvtan:

- tartalmazza a szimbólumok ábécéjét,
- egy kezdeti karakterláncot („axióma”),
- az előállítási szabályok készletét, melyek a szimbólumokat hosszabb szimbólumsorokká bővítik,
- és egy mechanizmust, mely a generált karakterláncokat geometriai struktúrákká transzformálja.

L-system

Az újraírási technika révén egy bonyolult objektum egy kezdeti objektum részeinek cseréje révén, generálási szabályok segítségével közelíthető.

Az L-rendszerek minden iterációban minden lehetséges szabályt alkalmaznak.

Alga-növekedése – $(\{a,b\}, a, \{a \rightarrow b, b \rightarrow ab\})$

→ a, b, ab, bab, abbab, bababbab, abbabababbab

→ szóhosszak → Fibonacci-sor

Koch-görbe – $(\{f,+,-\}, f+f+f, \{f \rightarrow f-f+f-f\})$

Az ábécé szimbólumait grafikusán ábrázoljuk a sztringek teknős grafikai értelmezésével:

f = előre | + = balra 120° | - = jobbra 60°.

DOL – deterministic context-free L-system

→ minden szimbólumhoz egy kimenet tartozik,

→ minden szabály magára a szimbólumra vonatkozik.

Sztochasztikus rendszer

→ egy szimbólumra több szabály is vonatkozhat, mindegyik saját specifikus valószínűséggel.

Kontextus-érzékeny rendszer

→ a szabály nemcsak az általa módosított szimbólumot figyeli, hanem szomszédait is.

Parametrikus rendszer

→ minden szimbólumhoz egy paraméterlista tartozik, amelyet akár a szabályok, akár a rajzolósi függvények használhatnak (pl. kor paraméter)

Táblázatkezelő

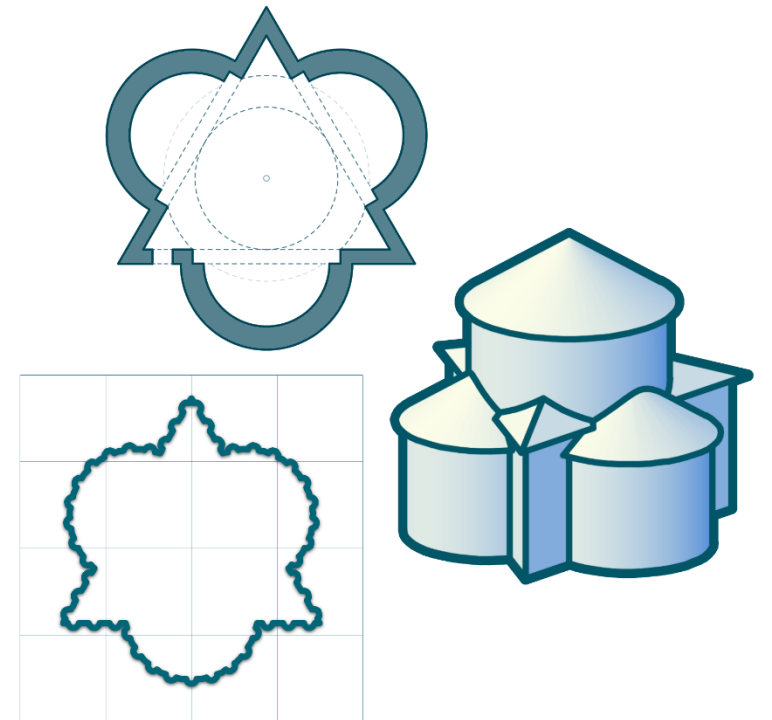
› VBA, makró

Digitális ábrázolás

BMEEPAGA205

előadó:

Dr. Strommer László

Makró

A makró egy rögzített műveletsorozat, melyet a felhasználó szükség esetén újra végre tud hajtani...

→ a makró rögzítése Excelben egy VBA programot generál.

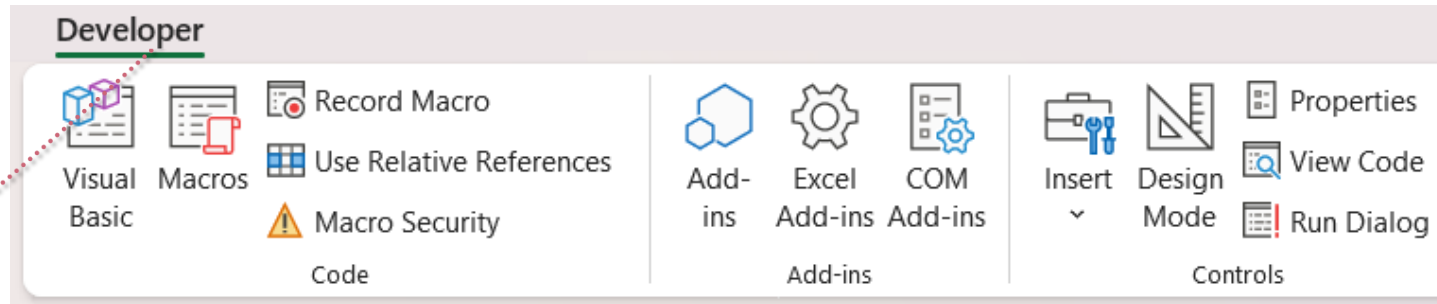
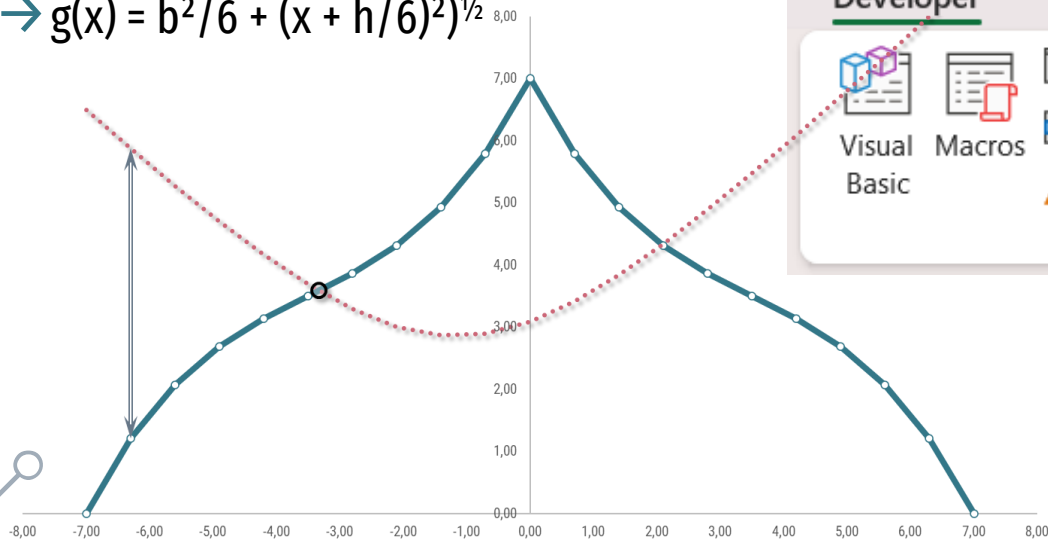
VBA · Visual Basic for Applications

→ megírható nulláról is, vagy az Excel rögzített részleteket felhasználva, ami segíthet a szintaktikában.

Metszéspontkeresés

→ $f(x) = h/4 \cdot (2 + (1 - 2 \cdot |x|/b)^3 + (1 - 2 \cdot |x|/b))$

→ $g(x) = b^2/6 + (x + h/6)^2$

Lineáris keresés

Néhány jellemző megoldás:

' globális változók definiálása:

```
Dim h, b As Double
```

' függvény definiálása:

```
Function g(x As Double)
```

```
Let g = Sqr(b^2/6 + (x + h/6)^2)
```

```
End Function
```

' változó értékének átvétele a táblázatból:

```
Application.Goto Reference:="n"
```

```
Let n = ActiveCell.Value , « osztáspontok
```

' változók kezdeti értéke számítása:

```
Let e = Sgn(f(x) - g(x)) , « alaphelyzet
```

' ciklus szervezése:

```
Do While i < n And e * (f(x) - g(x)) > 0
```

```
Let i = i + 1
```

```
Let x = xe + i * dx
```

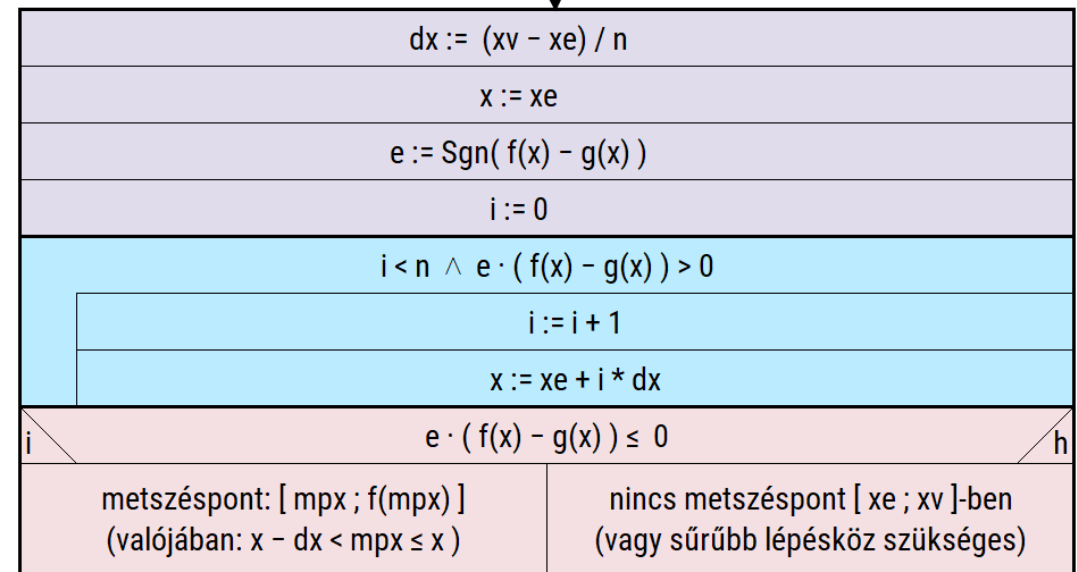
```
Loop
```

' « segédváltozó léptetése

' « vizsgálat helyének léptetése

' « új ciklus indítása

f(x) és g(x) függvények metszéspontja [xe,xv] intervallumban
(paraméterek: xe,xv, n, és h, b függvényparaméterek)

Lineáris keresés - futtatás

- Ha többször akarjuk futtatni a makrót, érdemes a **Fejlesztőeszközök** | **Developer** menüben a **Vezérlők** | **Controls** csoportból a **Beszúrás** | **Insert** gomb alatti **Gomb** | **Button** lehetőséget választani, amivel egy gombot helyezhetünk el a táblázatban.
- A gombra jobb egérgombbal kattintva hozzárendelhető a makró - és új felirat.
- A program jelen formájában addig fut, amíg nem talál átmetszést - azaz amíg már nem az eredetileg fölül lévő függvény van fölül...
 - elvileg előfordulhat, hogy éppen olyan pontot vizsgálunk, ahol a két függvény értéke egyenlő, és ez esetben a metszéspont pontos helyét kapjuk eredményül,
 - sokkal valószínűbb azonban, hogy túllépünk a metszésponton, és ilyenkor csak annyit tudhatunk biztosan, hogy a valódi átmetszés távolsága kisebb, mint a dx osztásköz.

Ha például az n lépésszámot 10-re állítjuk, dx osztásköz 0,6 m lesz, az átmetszés mp_x koordinátájaként -3,0 m adódik - a valós „hiba” ekkor tehát $\sim 0,36$ m.

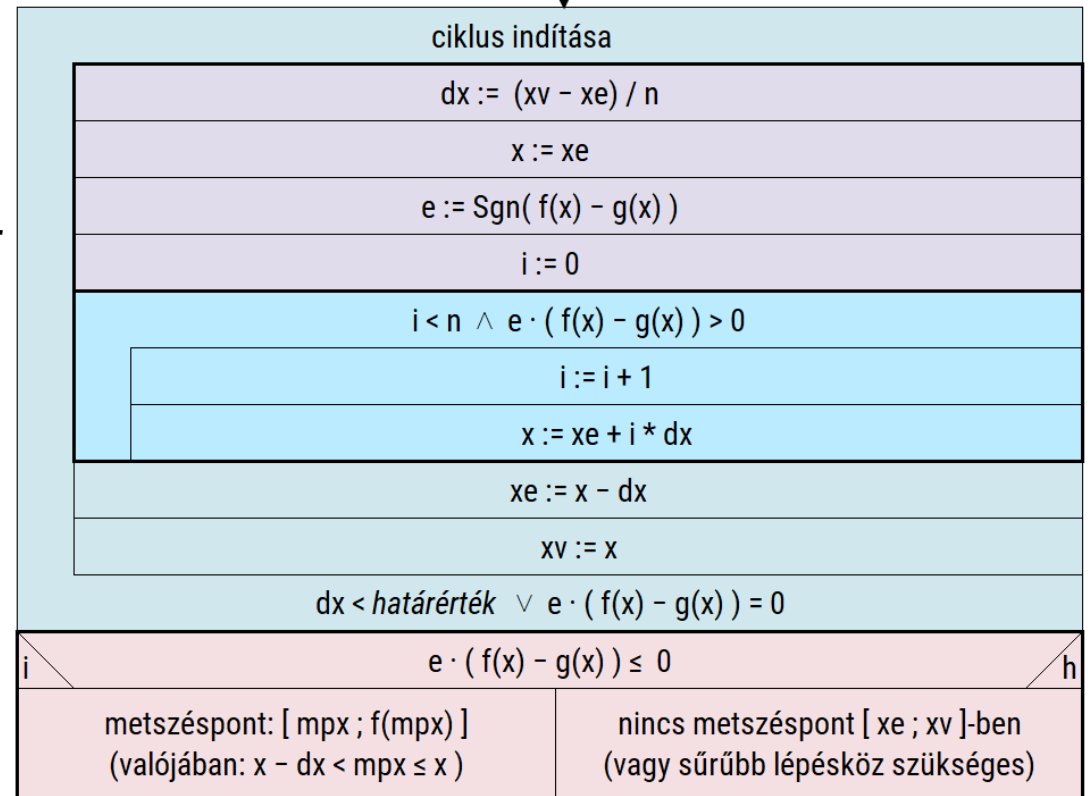
Iterált keresés

A program módosítható oly módon, hogy a keresés ne végig ugyanolyan pontossággal történjen, hanem az átmetszés megtalálása után visszalépve nagyobb pontossággal vizsgálja át az átmetszés környezetét.

→ Ez az iterációs folyamat addig folytatódik, amíg metszéspontra nem lép, vagy a pontosság el nem ér egy meghatározott határértéket.

→ E megoldással várhatóan jóval kevesebb lépéssel elérhető ugyanolyan pontosságú eredmény.

$f(x)$ és $g(x)$ függvények metszéspontja $[x_e, x_v]$ intervallumban
(paraméterek: x_e, x_v, n , és h, b függvényparaméterek)

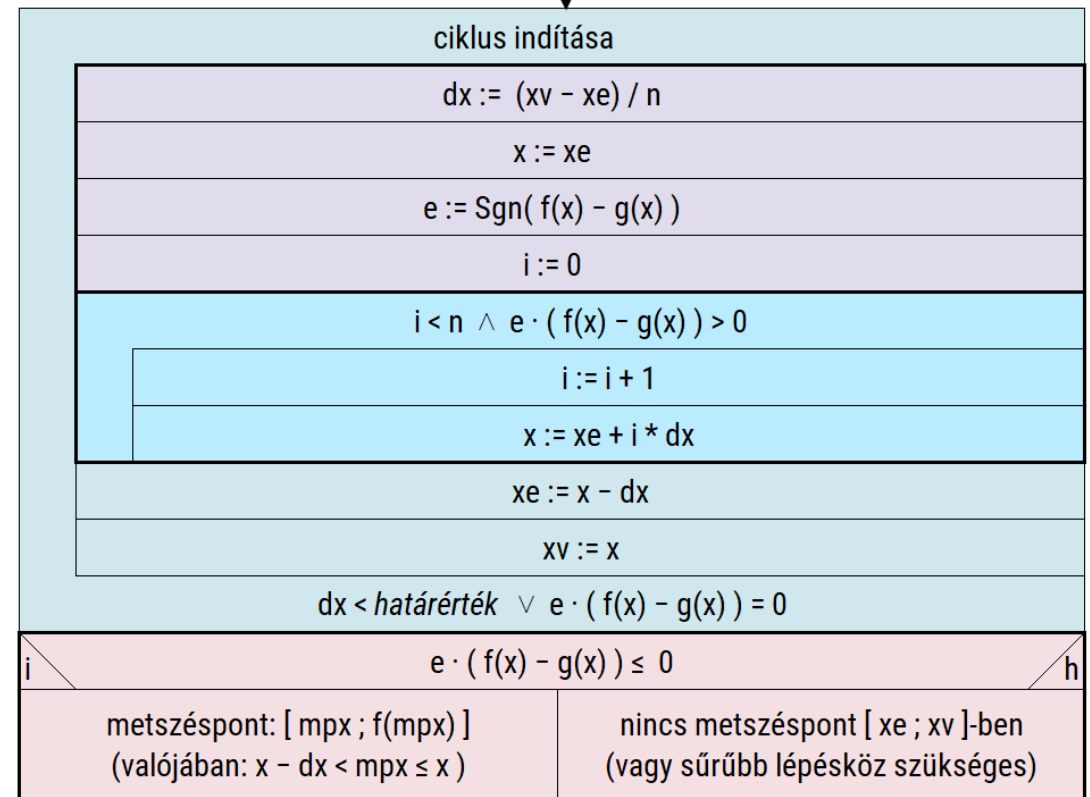

Iterált keresés · iteráció

Az iterált keresés → két egymásba ágyazott ciklus.

```
' külső ciklus indítása
Do
' változók kezdeti értékének számítása
  Let dx = (xv - xe) / n ' « osztásköz
  Let x = xe ' « kezdőpont
  Let i = 0 ' « segédváltozó
  Let e = Sgn(f(x) - g(x)) ' « kezdő helyzet
' metszéspont keresése
Do While i < n And e * (f(x) - g(x)) > 0
  Let t = t + 1 ' « próbálkozásszám lép
  Let i = i + 1 ' « segédváltozó lép
  Let x = xe + i * dx ' « vizsgálat helye lép
Loop ' « új belső ciklus
' külső ciklus intervallumának módosítása
  Let xe = x - dx ' « intervallum eleje
  Let xv = x ' « intervallum vége
Loop Until e * (f(x) - g(x)) = 0 Or dx < 0.001
```

$f(x)$ és $g(x)$ függvények metszéspontja $[x_e, x_v]$ intervallumban
(paraméterek: x_e, x_v, n , és h, b függvényparaméterek)

BME Építészmérnöki Kar
Morfológia és Geometriai Modellezés Tanszék